

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Diplomová práce

Rozhodčí doložka v právní úpravě a praxi ČR

Vedoucí diplomové práce

Mgr. Ivana Hájková

Autor diplomové práce

JUDr. Aleš Pokorný

© 2015 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že tuto diplomovou práci na téma „**Rozhodčí doložka v právní úpravě a praxi ČR**“ jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 25. 3. 2015

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval své vedoucí diplomové práce paní **magistře Ivaně Hájkové** za cenné rady, náměty a připomínky, které mi poskytla při vedení a zpracování této práce.

**ROZHODČÍ DOLOŽKA V PRÁVNÍ ÚPRAVĚ A
PRAXI ČR**

**ARBITRATION CLAUSE IN LAW AND PRACTICE
IN THE CZECH REPUBLIC**

Souhrn

Rozhodčí smlouvy a rozhodčí doložky, jsou alternativou oproti klasickému soudnímu řízení. Jejich používání má mezinárodní charakter, kde právní předpisy upravující rozhodčí řízení jsou implementovány do mezinárodního práva. Dnes existuje řada rozhodčích soudů i typů rozhodčího řízení a každé má své pozitiva a negativa. Tato diplomová práce by měla poskytnout ucelený pohled na rozhodčí řízení a rozhodčí doložky v rámci práva České republiky v komparaci se zahraničními právními předpisy. Rozbor rozhodčího řízení ať už před rozhodci ad hoc nebo před stálým rozhodčím soudem by měl ukázat především na problematiku rozhodčích smluv a doložek a její specifika ke spotřebitelským rozhodčím smlouvám. Díky novele zákona o rozhodčím řízení je rozhodčí systém používaný dnes v České republice komplexní a ucelený.

Klíčová slova:

rozhodčí soud, soud, právo, rozhodnutí, rozhodčí doložka, doložka, klient

Summary

Arbitration agreements and arbitration clauses represent an alternative for a traditional lawsuit. Their usage is worldwide based on specific legislation organising arbitration procedures which has been implemented in the international legal systems. These days there are various types of both arbitral tribunals and arbitration procedures and each of them possesses certain positive or negative features. This thesis provides an insight into arbitration procedures and arbitration clauses according to the legal system of the Czech Republic compared to foreign legislations. Our analysis of arbitration led either by arbitrators ad hoc or by permanent courts of arbitration focuses on the issue of arbitration agreements and clauses and their specificity towards consumer arbitration agreements. The arbitration system used in the Czech Republic nowadays is complex and integrated thanks to the amendment of the arbitration law.

Key words:

Arbitration Court, Court, Law, Arbitral Award, Arbitration Clause, Clause, Client

Obsah

1. ÚVOD.....	11
2. CÍL PRÁCE A METODIKA.....	12
2.1. Cíl práce.....	12
2.2. Metodika práce.....	12
3. ROZHODČÍ SMLOUVA.....	14
3.1. Druhy rozhodčích smluv.....	14
3.1.1. Smlouva o rozhodci.....	14
3.1.2. Rozhodčí doložka.....	14
3.1.3. Neomezený kompromis.....	15
3.1.4. Asymetrická doložka.....	15
4. ROZHODCE.....	16
4.1. Předpoklady pro výkon funkce.....	16
4.2. Charakter činnosti rozhodce.....	17
4.3. Odpovědnost a odměna rozhodce.....	20
4.3.1. Odpovědnost rozhodce.....	20
4.3.2. Odměna rozhodce.....	21
4.4. Seznam rozhodců.....	22
5. ROZHODČÍ ŘÍZENÍ.....	23
5.1. Právní úprava rozhodčího řízení a jeho vývoj.....	23
5.2. Doktríny rozhodčího řízení.....	26
5.2.1. Doktrína smluvní.....	26
5.2.2. Doktrína jurisdikční.....	26
5.2.3. Doktrína smíšená.....	26
5.2.4. Doktrína autonomní.....	27
5.3. Výhody a nevýhody rozhodčího řízení.....	27
5.3.1. Výhody.....	27
5.3.2. Nevýhody.....	29
5.4. Typy rozhodčího řízení.....	30
5.5. Stálé rozhodčí soudy.....	31
5.6. Arbitrabilita.....	34

6.	ROZHODČÍ PROCESNÍ ŘÍZENÍ	37
6.1.	Zahájení	37
6.2.	Pravidla řízení	38
6.3.	Předběžná opatření a dokazování	38
6.4.	Rozhodnutí.....	39
6.4.1.	Usnesení.....	39
6.4.2.	Rozhodčí nález	40
6.4.3.	Přezkum rozhodčího nálezu.....	41
6.4.4.	Zrušení rozhodčího nálezu.....	41
6.5.	Výkon rozhodnutí	43
6.6.	U tuzemských rozhodčích nálezů	43
6.7.	U zahraničních rozhodčích nálezů	43
7.	ROZHODČÍ DOLOŽKA	45
7.1.	Právní povaha rozhodčí doložky.....	45
7.2.	Obsah rozhodčí doložky	46
7.3.	Neplatnost rozhodčí doložky	48
7.3.1.	Námítka neplatnosti rozhodčí doložky	48
7.3.2.	Soudní řízení o neplatnosti rozhodčí doložky	49
7.4.	Zánik rozhodčí doložky	49
8.	ROZHODČÍ DOLOŽKY VE SPOTŘEBITELSKÝCH SMLOUVÁCH	50
8.1.	Úvod.....	50
8.2.	Právní úprava	51
8.3.	Praxe	52
8.4.	Rozhodčí doložka x smlouva o rozhodci.....	53
8.5.	Závěr	53
9.	ROZHODČÍ DOLOŽKA A JEJÍ UŽÍVÁNÍ V RAKOVNÍKU.....	54
9.1.	Cíl zkoumání.....	54
9.2.	Dotazování	54
9.3.	Závěry z dotazování.....	66
10.	MOJE ZKUŠENOST S ROZHODČÍ DOLOŽKOU.....	68
10.1.	Předmluva	68
10.2.	Smlouvy o půjčce.....	68

10.3.	Řízení před rozhodcem	69
10.4.	Řízení před soudem I stupně - Rc 97/2009-06	70
10.4.1.	Řízení před odvolacím soudem - Rc 97/2009-06	76
10.5.	Řízení před soudem I. stupně - Rc 101/2009-06	77
10.5.1.	Řízení před odvolacím soudem - Rc 101/2009-06	80
10.6.	Závěr	83
11.	ZÁVĚR	85
12.	SEZNAM ZKRATEK	87
13.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	88

1. ÚVOD

Předkládaná diplomová práce je zpracována na téma „Rozhodčí doložka v právní úpravě a praxi ČR“.

Rozhodčí doložky a jejich aktivní využívání v praxi je už delší dobu velmi aktuálním tématem a to nejen v České republice, ale i v ostatních zemích Evropy.

V první části diplomové práce se věnuji teoretické části rozhodčích doložek, rozhodčích smluv a rozhodčího řízení. Stejně důležitý je institut rozhodce, kdo to je, jaké musí splňovat požadavky, jaké jsou jeho pravomoci, koho zavazuje jeho rozhodnutí, co jsou to rozhodčí soudy a jaké druhy máme v České republice.

V další části diplomové práce se budu věnovat v poslední době velmi diskutovaným „spotřebitelským rozhodčím doložkám“, na co si mají dát spotřebitelé hlavně pozor a jaké změny doznala nová právní úprava v této oblasti. Dále je zde zakomponováno i mezinárodní právo a právní předpisy týkající se rozhodčích smluv případně rozhodčích doložek a jejich implementace do českého právního řádu.

Předposlední část mé diplomové práce je zaměřena na výzkum názorů advokátů v městě Rakovníku a zjištění, zda využívají rozhodčí doložky nebo v ně nemají důvěru.

V závěru své práce popisuji vlastní zkušenost s rozhodčí doložkou, kde jsem analyzoval jednotlivá rozhodnutí soudů s cílem dospět ke konstantnímu výsledku. To byl také hlavní důvod, proč jsem se rozhodl o rozhodčích doložkách napsat diplomovou práci. Pro zajímavost vždy na konci každého řízení zaznamenávám, jak dlouho trvalo rozhodnutí soudů vyššího stupně v porovnání s rychlostí rozhodnutí rozhodce.

2. CÍL PRÁCE A METODIKA

2.1. CÍL PRÁCE

Hlavním cílem práce je na základě provedeného výzkumu zjistit, jakým způsobem je rozhodčí doložka využívána advokáty ve městě Rakovník. Dílčím cílem je osvětlení problematiky rozhodčích doložek v právní úpravě a praxi ČR, čili vysvětlení pojmu „rozhodčí doložka“, čím se vyznačuje, jaké jsou její pozitiva a jaké jsou její rizika. Kde se rozhodčí doložka používá, kdo ji používá a na základě jakých právních předpisů. Dalším dílčím cílem je zmínka o spotřebitelských rozhodčích doložkách, jejich platné právní úpravě, aby bylo možné zjistit, jaké možnosti mají spotřebitelé, kteří jsou do těchto doložek vnuceni jednotlivými společnostmi, které mají tyto rozhodčí doložky součástí smluvních podmínek, které nelze odmítnout.

2.2. METODIKA PRÁCE

Za výzkumný design práce byla zvolena případová studie. Ta je zaměřena na detailní popis a analýzu jednoho či několika málo případů. *„Základní výzkumnou otázkou je, jaké jsou charakteristiky daného případu nebo skupiny porovnávaných případů.“* (Hendl 2005: 103) Charakteristickými znaky případové studie podle Yin jsou následující:

- *„případ jako předmět výzkumu případové studie je integrovaný systém s vymezenými hranicemi (prostorové i časové);*
- *zkoumání sociálního jevu se děje vždy v reálném kontextu, za co možná nepřirozenějších podmínek výskytu jevu;*
- *pro získání relevantních údajů jsou využívány veškeré dostupné zdroje i metody sběru dat.“* (Yin 2003: 13 - 14 in Sedláček 2007: 97 - 98)

Jako zdroje analýzy byla využita kombinace primárních a sekundárních dat. Za primární data jsou považována ta, která vzešla z provedení vlastního výzkumu. Sekundární data jsou ta, která už někdo posbíral a publikoval. (Veselý, Nekola 2007)

Nejprve bylo provedeno studium dokumentů, tzv. desk research. *„Za dokumenty se považují taková data, která vznikla v minulosti, byla pořízena někým jiným než výzkumníkem a pro jiný účel, než jaký má aktuální výzkum.“* (Hendl 2005: 204) Tato data

mohou mít formu zpráv z médií, odborných publikací, výstupů z výzkumných projektů, databází státních a nestátních organizací, formálních a neformálních dokumentů atp. (Hirt 2013). Jako podkladové dokumenty této studie posloužily zejména zákony související s rozhodčí doložkou, rozhodci a rozhodčí smlouvou, dále dokumenty týkající se jednacích řádů stálých rozhodčích soudů.

Sběr primárních dat proběhl formou kvalitativních polostrukturovaných rozhovorů s advokáty působícími ve městě Rakovník. Na základě prostudovaných odborných materiálů byl vytvořen scénář rozhovoru. První série otázek byla zaměřena na institut rozhodčí doložky a její používání. Poté byla vytvořena skupina otázek orientovaná na výhody a nevýhody rozhodčích doložek. Třetí okruh otázek patřil právní úpravě rozhodčích doložek v ČR a podmínek častějšího používání doložek.

Na podzim 2014 byly provedeny celkem tři rozhovory. Rozhovory byly prováděny v přirozeném prostředí respondentů, v jejich zaměstnání. Všechny rozhovory byly nahrávány na diktafon a poté přepsány. Respondentům byl na začátku předložen informovaný souhlas s rozhovorem, nahráváním a zpracováním informací. Sjednání rozhovorů šlo dobře, všichni oslovení byli ochotní rozhovor poskytnout.

Případová studie ve městě Rakovník je věnována používání rozhodčí doložky advokáty v Rakovníku působících. Součástí studie je analýza rozhovorů s advokáty a má zkušenost s rozhodčí doložkou.

3. ROZHODČÍ SMLOUVA

Vzhledem k tomu, že právní řád připouští jako alternativu k soudnímu řízení, řízení rozhodčí, kde je v pravomoci rozhodců či stálého rozhodčího soudu vést jednání a vynést rozhodnutí. Tím je splněna základní podmínka pro existenci platné rozhodčí smlouvy.

Rozhodčí smlouva je dvoustranné ujednání, kterým se strany dohodnou, že všechny budoucí spory nebo již konkrétně vzniklý spor, budou posuzovány rozhodcem (jedním nebo více rozhodci nebo stálým rozhodčím soudem) v rozhodčím řízení. Dochází tak k derogaci jurisdikce soudu.

3.1. DRUHY ROZHODČÍCH SMLUV

Rozhodčí smlouvy si můžeme rozdělit podle několika hledisek. Jednak je to čas, tedy okamžik, kdy je rozhodčí smlouva uzavírána vzhledem k okamžiku vzniku sporu. Dalším hlediskem je charakter sporu (spotřebitelský, úvěr, nájemní smlouvy apod.). Posledním kritériem je, zda rozhodování sporu bude svěřeno stálému rozhodci nebo rozhodci ad hoc. Podle těchto uvedených kritérií může mít rozhodčí smlouva tyto podoby:

3.1.1. Smlouva o rozhodci

Tuto smlouvu uzavírají strany v případě, že již ke sporu došlo a součástí smlouvy je i jméno rozhodce nebo několik rozhodců.

3.1.2. Rozhodčí doložka

Rozhodčí doložka je uzavírána stranami pro případ budoucího vzniku sporu z právního vztahu. Bývá obvykle součástí hlavní smlouvy, ale může být i samostatným dokumentem či jako součást obchodních podmínek.

3.1.3. Neomezený kompromis

Neomezený kompromis lze považovat za všeobecné ujednání. Jedná se o rozhodčí smlouvy, které vznikají při uzavírání více smluv mezi stranami a právě pomocí neomezeného kompromisu se budou řešit všechny budoucí spory v rozhodčím řízení. Jednotlivé smlouvy už pak rozhodčí doložku nemusí obsahovat, protože podle této rozhodčí doložky se budou řešit všechny spory vzniklé z daného okruhu právních vztahů.

3.1.4. Asymetrická doložka

V této smlouvě má pouze jedna ze stran právo na rozhodnutí, zda žalobu na rozhodnutí sporu postoupí obecnému soudu nebo rozhodci.

4. ROZHODCE

Podle § 4 zákona o rozhodčím řízení může být rozhodcem občan České republiky, který splňuje podmínku způsobilosti k právním úkonům a je zletilý. Rozhodcem nemůže být ale třeba státní zástupce nebo soudce. Naopak i cizinec může být rozhodcem, pokud je způsobilý k právním úkonům podle práva svého státu ale i podle práva České republiky.

4.1. PŘEDPOKLADY PRO VÝKON FUNKCE

Zákon o rozhodčím řízení do své novely, která nabyla účinnosti dne 1. dubna 2012, ustanovil zvláštní osobní i kvalifikační předpoklady. Rozhodcem mohl být v podstatě de facto kdokoliv. Domnívám se, že určité vzdělání právnického směru může být předností, ale ne nutností. Vzhledem k tomu, že některé spory mohou vyžadovat znalosti technického nebo i ekonomického rázu, které by před obecným soudem řešil znalec, tak určité – nejlépe vysokoškolské – vzdělání by rozhodce určitě měl mít.

Novela zákona o rozhodčím řízení vyžaduje vysokoškolské právnické vzdělání u rozhodce, který má rozhodovat spotřebitelský spor na základě rozhodčí doložky. A musí být zapsán v seznamu rozhodců vedeném u Ministerstva spravedlnosti ČR (§ 4 odstavec 4 ZRŘ). Další podmínkou je, že nebyl v posledních 5 letech ze seznamu rozhodců vyškrtnut a také musí uhradit správní poplatek. Ale pokud je rozhodce určen až po vzniku sporu, tedy na základě rozhodčí smlouvy o rozhodci, nejsou strany při výběru rozhodce omezeny jen na rozhodce s vysokoškolským právním vzděláním. Je to chápáno jako projev vůle stran jejich už vzniklý spor řešit jinak než soudně a projevují vůči osobě rozhodce důvěru, že za ně neshody vyřeší a spravedlivě rozhodne. Strany obvykle volí především odborníka na oblast, která je předmětem sporu. U spotřebitelských sporů, při uzavírání smlouvy o rozhodci, nejsou strany ve výběru osoby rozhodce omezeny a cílem je především rychlost vyřešení neshod s minimálními náklady.

Předpokladem u každého rozhodce je právní vědomí, které musí prokázat při vedení rozhodčího řízení a při provádění důkazů. Přiměřeně při řízení musí postupovat podle občanského soudního řádu, musí se řídit hmotným právem pro daný spor. Je nutné

precizně vyhotovit a odůvodnit rozhodčí nález, což bez minimálního právního vzdělání nejde. Právní vzdělání je pro plnění funkce rozhodce bezesporu výhodou a to především u rozhodce ve funkci předsedajícího rozhodčímu senátu.

Zákon o rozhodčím řízení sice počítá s určitým právním povědomím rozhodce jednak v průběhu rozhodčího řízení nebo při vynesení rozhodčího nálezu (§25), neboť je povinen vykonávat svoji funkci v souladu se zákonem o rozhodčím řízení a dalšími právními předpisy (§ 5 odst. 1 ZRŘ) a postupovat podle občanského soudního řádu (§ 30).

Další předpoklady pro výkon funkce vyžadují stálé rozhodčí soudy – podle čl. 4 odst. 1 Statutu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR dovoluje zápis do listiny rozhodců takovou osobu, „která si svou činností osvojila způsobilost pro funkci rozhodce a jejíž vědomosti a zkušenosti včetně znalostí práva ve spojení s osobními vlastnostmi dávající záruku úspěšného výkonu rozhodce.“¹

Nutno ale podotknout, že strany jsou plně odpovědné za své rozhodnutí, zda jmenují rozhodce s odpovídající odborností. Pro případ, že po vzniku sporu jmenovaný rozhodce nebude moci svoji funkci plnit, je dobré, aby požadavky na předpoklady, které by rozhodce měl splňovat, byly už zakotveny v rozhodčí doložce.

Rozhodce může být z projednávané věci vyloučen a to v případě podjatosti, ale i ztráty předpokladů pro výkon funkce (ztráta způsobilosti k právním úkonům). Dále ukončení činnosti rozhodce může být na základě rezignace, odvoláním nebo rozhodnutím soudu. K zániku funkce bez dalšího dochází i z důvodu smrti rozhodce.

4.2. CHARAKTER ČINNOSTI ROZHODCE

K povinnostem rozhodce patří především rozhodovat spory v souladu se zákonem o rozhodčím řízení a dalších předpisů, podle zásady spravedlnosti, nezávisle a nestranně. Má povinnost mlčenlivosti. Pokud by mohlo vzniknout podezření, že není splněn požadavek nestrannosti je rozhodce povinen se funkce vzdát.

¹ Status rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR

Nezávislé a nestranné postavení rozhodce je základem spravedlivého řízení a rozhodnutí. Rozhodce musí být na stranách finančně, subordinačně i osobně nezávislý. Nezávislost rozhodce ovlivňuje také skutečnost, že soud nemůže žádným způsobem zasahovat do rozhodčího řízení, probíhá-li v souladu se zákonem. Nestrannost je dána tím, že rozhodce nemá žádný vztah ke stranám sporu a k projednávané věci. Rozhodce je podle § 8 zákona o rozhodčím řízení povinen neprodleně stranám oznámit všechny okolnosti, které by mohly vést k podezření o jeho podjatosti. Pokud dané okolnosti vyplynou dodatečně, je rozhodce povinen se funkce okamžitě vzdát.

Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky vyžaduje při jmenování rozhodce v konkrétním sporu jeho prohlášení o nezávislosti, kde uvádí, zda už v minulosti pro některou ze stran vedli rozhodčí řízení. Nepřijatelné je i to, aby spor rozhodoval rozhodce z rozhodčí společnosti, kde má majetkový podíl advokát protistrany apod.

§ 7 zákona o rozhodčím řízení 216/94 Sb. umožňuje stranám si v rozhodčí doložce stanovit počet rozhodců i způsob jejich jmenování. Počet rozhodců ale musí být vždy lichý, protože rozhodčí nález musí být usnesen většinou rozhodců. Každá ze stran jmenuje po jednom rozhodci a tito potom jmenují třetího rozhodce, který je předsedajícím. U jednodušších sporů je ale z finančního hlediska vhodné jmenovat pouze jednoho rozhodce, na kterém se strany shodly. Pokud strana žalovaná je nečinná při jmenování rozhodce, nemůže bránit pokračování rozhodčího řízení. Proto je v § 9 procesní institut jmenování rozhodce rozhodčím soudem. Řád rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky v § 21 odst. 2 obsahuje ustanovení o náhradním jmenování rozhodce či rozhodců, pokud není rozhodce jmenován rozhodčí doložkou nebo smlouvou o rozhodci. Před uzavřením rozhodčí smlouvy by strany měly mít písemný souhlas konkrétního rozhodce, protože by následně mohl tuto funkci odmítnout. Pro řešení sporů rozhodčí doložkou, tedy pro spory, které mohou v budoucnosti vzniknout, je určení konkrétního rozhodce i rizikem, že tento nebude způsobilý v okamžiku vzniku sporu vést rozhodčí řízení a rozhodnout spor.

Funkce rozhodce je dobrovolná. Pověření k funkci rozhodce přijímá rozhodce obligatorně písemně a tím se zakládá jeho pravomoc. Rozhodce se může i vzdát funkce ze závažných důvodů nebo se souhlasem stran. Pokud se rozhodce rozhodne své funkce vzdát nebo je vyloučen dohodou stran nebo rozhodnutím soudu, musí být nový rozhodce jmenován stejným způsobem.

Rozhodčí řízení je neveřejné a z toho vyplývá povinnost rozhodce zachovávat **mlčenlivost** o všech skutečnostech, které se dověděli v souvislosti s konkrétním rozhodčím řízením. Nesmí poskytovat jakékoliv informace o projednávaném sporu i dalších okolnostech nikomu, ani státním orgánům. Záleží na stranách, zda nějaké informace sami poskytnou nebo mohou eventuálně rozhodce zprostit mlčenlivosti. Totéž právo má předseda okresního soudu, který může zbavit rozhodce této povinnosti pouze ze závažných důvodů. Tuto žádost může aktivovat buď sám rozhodce, nebo kterýkoliv účastník, v jehož prospěch mají být informace zásadního významu.

Vztah mezi rozhodcem a stranami vzniká uzavřením rozhodčí smlouvy a přijetím jmenování rozhodcem. Pokud však tuto funkci přijme, přebírá závazek vést rozhodčí řízení a vydat rozhodčí nález. Je tedy nutné, aby rozhodce s výkonem funkce souhlasil, není totiž povinen tuto funkci automaticky přijmout. Přijetí funkce musí mít písemnou formu, a pokud by se pak rozhodce chtěl vzdát funkce, tak jen ze závažných důvodů nebo se souhlasem stran.

Podle smluvní teorie se činnost rozhodce považuje za poskytování služby, ale podle jurisdikční má rozhodce obdobné postavení jako soudce. Rozhodce je povinen rozhodnout spor dle zásad spravedlnosti a zachovávat mlčenlivost, což vyplývá ze zákona o rozhodčím řízení. Souhlasem se jmenováním tak rozhodce vyjadřuje souhlas s plněním těchto povinností.

4.3. ODPOVĚDNOST A ODMĚNA ROZHODCE

4.3.1. Odpovědnost rozhodce

Rozhodčí nález vydaný rozhodcem nebo rozhodčím soudem nabývá účinku pravomocného rozhodnutí obecného soudu. Je třeba si položit otázku, zda jsou rozhodci či rozhodčí soud odpovědní za svá rozhodnutí a zda je jim přiznána určitá imunita.

V některých státech (USA a Velká Británie) mají rozhodci stejnou imunitu jako soudci. Jinde, kde vztah mezi stranami a rozhodci je založen na smluvní doktríně, je míra odpovědnosti závislá na tom, zda škoda byla způsobena úmyslně nebo hrubou nedbalostí. Zákon o rozhodčím řízení ve znění pozdějších novel odpovědnost rozhodců neupravuje, pouze Washingtonská úmluva zaručuje imunitu rozhodců v čl. 21.

„Pro určení odpovědnosti rozhodce je třeba vyřešit otázku povahy rozhodčí činnosti. Odpověď na toto není jednotná. Z pohledu smluvní teorie rozhodčího řízení by měli rozhodci odpovídat za zaviněná porušení smluvních povinností, ke kterým se rozhodce zavazuje v rozhodčí smlouvě podle zásad smluvního práva.“¹

Prof. JUDr. Přemysl Raban, CSc. rozlišuje odpovědnost za porušení smluvních povinností vyplývajících z rozhodčí smlouvy a odpovědnost vyplývající z rozhodovací činnosti. Rozhodce nemůže mít širší rozsah odpovědnosti, než je odpovědnost soudce.

Podle jurisdikční teorie je rozhodčí činnost delegovaným výkonem veřejné moci. Rozhodce je sice soukromou osobou, ale takovou, na kterou stát delegoval jurisdikční pravomoc a měl by být i odpovědný za škodu způsobenou při výkonu této veřejné moci, a to podle zákona 82/1998 Sb. o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Ovšem tento zákon se na odpovědnost rozhodců nevztahuje, protože u činnosti rozhodce se nejedná o výkon státní správy. Je to proto, že na rozhodce není kladen zákonný požadavek určité kvalifikace jako

¹ Raban, P., K odpovědnosti rozhodce a rozhodčího soudu, Bulletin advokacie č 1/2003, s. 25

třeba na notáře a exekutory, kteří musí být povinně asociováni v notářské (exekutorské) komoře, které vykonávají dohled nad jejich činností.

Rozhodce, pokud písemně souhlasí s přijetím této funkce, musí funkci vykonávat řádně, jinak by se strany mohly dožadovat náhrady škody, která jim vznikne v důsledku porušení zákonných povinností – např. při porušení mlčenlivosti či nestrannosti. Ovšem pokud se jedná o odpovědnost za škodu způsobenou nesprávným skutkovým nebo právním posouzením sporu podle hmotného práva, není možné rozhodce žalovat, protože při posuzování této škody by se soud zabýval meritem věci. Je tedy vyloučen soudní přezkum hmotné stránky rozhodčího nálezu.

4.3.2. Odměna rozhodce

Vykonávání funkce rozhodce není ve smyslu obchodního zákoníku nebo živnostenského zákona podnikáním, protože není splněna soustavnost vykonávané činnosti. Jde o činnost nahodilou. Podle zákona o dani z příjmu je příjem rozhodce předmětem daně podle § 7 odst. 2 písmeno c) zákona o dani z příjmu.

U rozhodčích řízení před stálými rozhodčími soudy jsou odměny rozhodců a náklady řízení upraveny řády těchto soudů. To, že neexistuje zákonná úprava o odměnách rozhodců, ještě neznamená, že rozhodce nemá na odměnu nárok. Záleží na vůli stran a rozhodce, zda tuto funkci přijme bez úplaty nebo úplatně a v jaké výši. Z § 13 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení 216/94 Sb. lze vyvodit, že s odměnou pro rozhodce se počítá. Je zde názorový rozpor bývalého ministra spravedlnosti JUDr. Jiřího Pospíšila a prof. JUDr. Alexandra J. Bělohávků na výklad tohoto paragrafu. JUDr. Jiří Pospíšil tvrdí, že pokud se strany nedomluví na výši odměny včetně nákladů řízení a způsobu zaplacení, bude se mít za to, že rozhodce vědom si této absence, bude vykonávat činnost rozhodce v případném budoucím sporu bezplatně. Naopak prof. JUDr. Alexandr J. Bělohávek zastává názor, že nárok na přiměřenou odměnu je dán bez ohledu na to, zda nějaká dohoda o výši odměny rozhodce a její úhrady existuje.

Z hlediska praxe se doporučuje výši odměny a nákladů řízení podrobně upravit už v rozhodčí doložce včetně způsobu úhrady. Na nákladech řízení se mohou podílet strany rovným dílem, nebo je jako břemeno převezme strana žalující, v jejíž prospěch bude výrok rozhodčího nálezu.

4.4. SEZNAM ROZHODCŮ

Podle novely zákona o rozhodčím řízení (§ 4 odst. 4) musí být rozhodcem, který je určený rozhodčí doložkou pro řešení sporů u spotřebitelských smluv zapsán v seznamu rozhodců vedeném Ministerstvem spravedlnosti ČR.

Tento seznam rozhodců je specifický pro tuzemskou úpravu legis arbitri. Původní návrh předkládal povinnost zápisu do rejstříku pro všechny rozhodce, ale vzhledem k tomu, že zahraniční právní úpravy rozhodčího řízení žádný institut rejstříku rozhodců neznají, zůstala tato povinnost zápisu jen pro rozhodce zabývající se spotřebitelskými spory. Hlavním důvodem bylo, že by docházelo k omezení stran jen na ty rozhodce, kteří jsou zapsáni v tomto rejstříku, což by znamenalo značnou odchylku od právních úprav rozhodčích řízení v zahraničí.

Do § 4 za odstavec 4 byl vložen odst. 5, který se týká tohoto seznamu. Jenže v důsledku této novely měl zákon o rozhodčím řízení dvě páté části. Jedna upravovala seznam rozhodců a druhá ustanovení o vztahu k cizině. Jenže po přijetí této novely byl schválen v rámci re-kodifikace tuzemského civilního práva zákon č. 91/2012 Sb. O mezinárodním právu soukromém, který v derogační části celý odstavec pátý zákona o rozhodčím řízení zrušuje, přičemž není jednoznačně určeno, o kterou pátou část se jedná. Jde o zásadní legislativní chybu ústavně právního výboru. Potom od 1. 1. 2014, tedy v okamžiku nabytí účinnosti zákona o mezinárodním právu soukromém, by došlo ke zrušení obou pátých částí zákona o rozhodčím řízení. Tím by nastala komplikace pro výkon činnosti rozhodců rozhodující spotřebitelské spory. Při další novelizaci došlo k přečíslování jednotlivých částí, a tak část rejstříku rozhodců byla přesunuta do části šesté.

5. ROZHODČÍ ŘÍZENÍ

5.1. PRÁVNÍ ÚPRAVA ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ A JEHO VÝVOJ

Rozhodčí řízení umožňuje alternativním mimosoudním způsobem vyřešit spor na základě rozhodčí doložky a to nestrannou soukromou osobou, kterou si strany zvolily a která je k tomu oprávněna. Na základě platné rozhodčí smlouvy se konkrétní spor při rozhodčím řízení za účasti stran projedná a celé řízení končí nálezem, který může být soudně vykonán.

Rozhodčí řízení lze tak považovat za dobrovolné postoupení řešení sporu mezi stranami po jejich vzájemné domluvě třetí neutrální straně na rozdíl od řízení před obecným soudem, kde řízení probíhá na základě žaloby jedné ze stran.

Rozhodčí řízení je upraveno zákonem č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů ve znění zákona č. 245/2006 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 7/2009 Sb., který v § 1 odst. 1 říká „Tento zákon upravuje rozhodování majetkových sporů nezávislymi a nestrannými rozhodci a výkon rozhodčích nálezů.“¹

Rozhodčí řízení má ale dlouholetou tradici. Už zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních umožňoval (podle § 577 a následujících) sjednat tzv. doložku o rozsudím a to v takových věcech, ve kterých byly strany způsobilé uzavřít smír o předmětu sporu. Až od 1. 1. 1951 byla tato právní úprava nahrazena novým občanským soudním řádem.

Zákonem č. 142/1950 Sb., o řízeních v občanských právních věcech byl zachován institut rozhodčího řízení (§ 648 a následující), ale značně omezil možnosti uzavření rozhodčí smlouvy. Zúžil to na případy, kdy jednou ze stran byla československá právnická osoba.

¹ Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení ve znění pozdějších předpisů

Po rekonstrukci hmotného i procesního občanského práva počátkem 60. let nabyt účinnosti od 1. 4. 1964 zákon č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů. Rozhodčí řízení podle tohoto zákona se mohla jedine aplikovat u sporů, které vznikly z mezinárodních obchodních styků a to mezi československými podniky mezinárodního obchodu a zahraniční organizací. Nejen tímto zákonem byl mezinárodní obchodní styk oddělen od vztahů uvnitř státu. Rozhodčí řízení bylo delegováno na Rozhodčí soud při Československé obchodní a průmyslové komoře. Ale když zahraniční partner s tímto soudem nesouhlasil, byla doložka sjednána ve prospěch Mezinárodního rozhodčího soudu Mezinárodní obchodní komory v Paříži.

Až do konce roku 1994, i když počátkem 90. let dochází k re-kodifikaci obchodního zákoníku, zůstává rozhodčí řízení výlučně pro řešení sporu v oblasti mezinárodního obchodního styku.

Od 1. ledna 1995, kdy nabyt účinnosti zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, rozšířil objektivní arbitrabilitu majetkových sporů i na spory tuzemské.

Tento zákon tedy umožnil, že majetkové spory nemusí napříště rozhodovat obecný soud, ale jeden či více rozhodců nebo stálý rozhodčí soud. Ovšem k řešení sporů veřejných neziskových ústavních zdravotnických zařízení, které jsou zřízeny podle zvláštního právního předpisu, nelze aplikovat.

Vedle výše uvedeného zákona lze přiměřeně použít podle § 30 zákona o rozhodčím řízení i zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů. Především se jedná o požadavek přiměřeného užití, který ovšem je i dán samotnou povahou rozhodčího řízení.

Nejvyšší soud České republiky ve svém rozhodnutí ze dne 26. dubna 2007 (spisová značka 20 Cdo 1592/2006) se vyjádřil právě k otázce přiměřeného užití ustanovení občanského soudního řádu, že je nutné zohlednit následující zásady:

- rovnost stran k uplatnění práv,

- dispoziční,
- rychlost a hospodárnost řízení,
- projednací,
- volné hodnocení důkazů,
- neformální vedení řízení.

Dalšími zákony, které se vztahují k rozhodčímu řízení, jsou:

- zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním,
- zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník,
- zákon č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů,
- zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách,
- zákon č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky,
- zákon č. 223/1994 Sb., o sloučení Československé obchodní a průmyslové komory s Hospodářskou komorou České republiky,
- zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu,
- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.
- zákon č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník.

Českou republiku zavazují i některé mnohostranné mezinárodní smlouvy, které k rozhodčímu řízení mají vztah. Jedná se o:

- Newyorská úmluva o uznání a výkonu rozhodčích nálezů (zákon č. 74/1959 Sb.),
- Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži (zákon č. 176/1964 Sb.),
- Washingtonská úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států (zákon č. 420/1992 Sb.),
- Úmluva o ochraně lidských práv a svobod (zákon č. 209/1992 Sb.).

5.2. DOKTRÍNY ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ

Při vymezování podstaty rozhodčího řízení se můžeme setkat se čtyřmi doktrínami, které se zabývají vazbou státu a rozhodčího řízení. Jde o posuzování role státu na straně jedné a na straně druhé je vůle stran k řešení budoucích sporů. Jedná se o tyto následující doktríny.

5.2.1. Doktrína smluvní

Podstatou této teorie je, že původ rozhodčího řízení je v autonomii stran a v rozhodčí doložce. Rozhodce se tedy považuje za zástupce stran sporu, který posuzuje obsah dohody a rozhodčí nález má povahu smluvní. Podle usnesení Ústavního soudu ze dne 15. července 2002 (spisová značka IV. US 174/02) je „charakter rozhodčí činnosti založený smlouvou delegující vůli stran a její výsledek je činností narovnávací.“¹ Rozhodce tedy nehledá právo, ale urovnává vztah mezi stranami. Moc rozhodce je tedy dána vůlí stran nikoliv svrchovanou mocí státu.

5.2.2. Doktrína jurisdikční

Je protipólem doktríny smluvní. Tvrdí, že moc rozhodců je dána státem a na základě rozhodčí doložkou uzavřenou smlouvou mezi stranami. Uznává pravomoc státu ke kontrole a regulaci rozhodčích řízení, která jsou v jurisdikci státu. Tato teorie považuje rozhodčí řízení za řízení sporným a rozhodci tedy nalézají právo na základě pravomoci udělené státem.

5.2.3. Doktrína smíšená

Tato doktrína je kompromisem předchozích doktrín. Propojuje oba prvky, které jsou základem pravomoci rozhodčího řízení. Jde tedy o vůli stran postoupit spor nezávislému rozhodci v rozhodčím řízení a vůle státu propůjčit rozhodcům tuto pravomoc.

¹ usnesení Ústavního soudu ze dne 15. července 2002 (spisová značka IV. US 174/02)

5.2.4. Doktrína autonomie

Doktrína autonomie částečně souhlasí s doktrínou smluvní v některých aspektech, ale ostatní doktríny odmítá zcela. Právní podstata rozhodčího řízení má záviset na potřebách a představách stran. Za základ rozhodčího řízení považuje vůli stran a nemůže být určena právem státu.

5.3. VÝHODY A NEVÝHODY ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ

Rozhodčí řízení, které existuje vedle soudního řízení a představuje tedy alternativní způsob řešení sporů, se proti soudnímu řízení vyznačuje řadou výhod, ale i nevýhod. Záleží na stranách, pro kterou formu řešení sporu, který může mezi nimi v budoucnosti vzniknout, se rozhodnou. Samozřejmě, že jedním z aspektů volby jsou výhody i nevýhody rozhodčího řízení.

5.3.1. Výhody

5.3.1.1. Rychlost

Nejvíce preferovanou výhodou je rychlost rozhodčího řízení. Může být vedeno i urychlené rozhodčí řízení, které je umožněno řádem Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky¹

I volba rozhodce v rozhodčí doložce může značně ovlivnit rychlost rozhodnutí sporu, neboť se dá předpokládat, že rozhodce se může soustředit výlučně na tento spor. Obvykle je rozhodčí řízení zahájeno během 1 – 2 měsíců, což oproti soudnímu řízení, kde lze čekat na zahájení i více než rok v závislosti na oblasti zatíženosti soudu, je podstatnou výhodou.

¹ Řád Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR

5.3.1.2. Jednoinstanční řízení

Oproti soudnímu řízení je rozhodčí řízení jednoinstanční, i když strany mají ze zákona možnost se dohodnout na přezkumu rozhodčího nálezu jinými rozhodci. Neexistuje opravný prostředek proti rozhodnutí rozhodce. Návrh na zrušení rozhodčího nálezu lze podat k okresnímu soudu, ale pouze z přesně vymezených důvodů stanovených zákonem o rozhodčím řízení.

5.3.1.3. Náklady na rozhodčí řízení

Další nezanedbatelnou výhodou rozhodčího řízení jsou nižší náklady vynaložené na řešení sporu. Vzhledem k tomu, že vláda schválila v roce 2011 novelu zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, tak u sporů, kde se jedná o peněžité plnění, činí z částky Kč 20.000 – 40.000.000 poplatek 5 % z hodnoty předmětu sporu. Vzhledem k tomu, že poplatek při rozhodčím řízení je přibližně 3 – 3,5 % z předmětu sporu, je i toto bezesporu nezanedbatelná výhoda.

5.3.1.4. Svobodná vůle

Uplatňování svobodné vůle patří také k zásadním výhodám rozhodčího řízení. Mohou si určit, zda spor bude řešit stálý rozhodčí soud nebo rozhodce ad hoc, kolik rozhodců bude jmenovaných, ale i kde se spor bude řešit (v případě sporu v mezinárodním obchodním styku) a tak i ovlivňovat náklady řízení.

5.3.1.5. Neformálnost

I neformálnost řízení sporu patří k výhodám. Při zachování stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám se snaží rozhodci vést rozhodčí řízení bez zbytečných formalit, ale tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, který je potřebný k rozhodnutí sporu. Při rozhodčím řízení odpadá potřeba znát obsáhlé procesní předpisy, kterými se musí řídit řízení soudní.

5.3.1.6. Neveřejnost

Mnohé subjekty upřednostňují následující výhodu a to je neveřejnost rozhodčího řízení. Je to především z důvodu, aby se veřejnosti neposkytly citlivé informace ohledně sporu nebo o existenci sporu vůbec.

5.3.1.7. Okamžitá vykonatelnost

Okamžitá vykonatelnost, která rozhodčímu nálezu byla přiznána jednak právními předpisy České republiky, ale i mezinárodními úmluvami, je další výhodou. Dokonce je rozhodčímu nálezu přiznán status exekučního titulu na majetek dlužníka.

5.3.2. Nevýhody

Nelze nevidět nevýhody rozhodčího řízení. Na rozdíl od obecných soudů neexistuje žádný rozhodčí soud vyššího stupně, jehož úkolem by bylo sjednocovat právní názory jednotlivých rozhodců a stálých rozhodčích soudů. Pokud strany znají rozhodovací praxi určitého rozhodce či stálého rozhodčího soudu, mohou si ho zvolit pro jeho názorovou blízkost.

5.3.2.1. Nestrannost

S tím souvisí jedna z nevýhod rozhodčího řízení a to je nestrannost rozhodce, která je samozřejmým předpokladem řádného a spravedlivého vedení rozhodčího řízení. Mnohdy se však stává, že ekonomicky silný subjekt nechává všechny své spory řešit jednoho konkrétního rozhodce, který se na něm stává v podstatě ekonomicky závislým. Těžko věřit v to, že tento rozhodce rozhodne v neprospěch tohoto ekonomicky silného subjektu.

5.3.2.2. Předběžné opatření

Zvážíme-li fakt, že rozhodčí doložkou se řeší budoucí spory majetkové povahy, tak značnou nevýhodou je skutečnost, že rozhodce, na rozdíl od obecného soudu, nemůže

vydat předběžné opatření. Jen obecný soud může nařídit předběžné opatření, ale s tím souvisí další finanční náklady na toto soudní řízení.

5.3.2.3. Donucovací pravomoc

Rozhodcům chybí donucovací pravomoc a tak bude značně záležet na ochotě stran spolupracovat a rozhodčí řízení zbytečně neprotahovat.

5.3.2.4. Arbitrabilita

Řešení mezinárodních sporů je problém v rozdílnosti arbitrability sporů jednotlivých států.

5.4. TYPY ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ

Existuje několik hledisek, podle nichž můžeme rozhodčí řízení členit a to na rozhodčí řízení:

- a) **Ad hoc** – jedná se o rozhodčí řízení, které vede jeden nebo více rozhodců (vždy musí být lichý počet) – vychází z § 2 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení. Strany v rozhodčí doložce stanoví jednoho rozhodce nebo rozhodčí senát k řešení určitého konkrétního sporu. Strany sporu mají tedy zcela ve svých rukou výběr rozhodců i pravidel pro řešení sporu. Nebo musí být stanoven způsob určení rozhodců. Tento způsob ovšem musí být jednoznačný a nelze se jen odkázat na rozhodčí řád instituce, kromě stálého rozhodčího soudu zřízeného na základě zákona.
- b) **Institucionální** – vychází ze stejného paragrafu a jedná se o to, že strany se předem v rozhodčí doložce dohodnou, že případný spor, který mezi nimi vznikne, bude řešen v rozhodčím řízení před stálým rozhodčím soudem.

- c) **Fakultativní** - jde o rozhodčí řízení dobrovolné, odvozené na dohodě stran pro řešení budoucího sporu v rozhodčím řízení.

- d) **Obligatorní** – je opakem fakultativního rozhodčího řízení, protože je tu absence dohody stran. Rozhodčí řízení je tudíž zahájeno na základě vnitrostátních předpisů nebo mezinárodních smluv. Žalobce podá žalobu k příslušnému rozhodci nebo stálému rozhodčímu soudu a žalovaný se musí podrobit rozhodčímu řízení. V České republice není obligatorní rozhodčí řízení upraveno žádným právním předpisem. Toto rozhodčí řízení se využívá především k řešení sporu z investic právníky či fyzickými osobami jako investory a státem, na jehož území investují. Toto je ošetřeno dvoustrannými mezinárodními smlouvami o ochraně a podpoře investic.

- e) **On-line** – znamená, že rozhodčí řízení se vede pomocí prostředků elektronické komunikace. Tato forma vedení rozhodčího řízení byla v České republice prvně použita v roce 2004, kdy byl doplněn zvláštní dodatek do řádu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komory České republiky. Záleží na vůli stran, zda rozhodčí řízení povedou prostřednictvím internetu, ale i veškerá podání mohou mít elektronickou formu i rozhodčí nález je vydán v elektronické formě pomocí internetu. Pokud ovšem jedna ze stran nebude z technických důvodů způsobilá se rozhodčího řízení účastnit, může rozhodce formou usnesení rozhodnout, že spor bude nadále projednáván standardním způsobem. Je tedy nutné, aby strany dostatečně dobře zvážily, zda rozhodčí řízení on-line bude vhodné pro řešení sporu, který by mohl mezi nimi v budoucnosti vzniknout.

5.5. STÁLÉ ROZHODČÍ SOUDY

Na základě zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení, podle § 13 odst. 1 mohou být zřízeny stálé rozhodčí soudy, které mají soukromoprávní charakter, a nejedná se o orgán státní moci. V České republice existují soudy s obecnou působností a soudy specializované. V současné době se jedná o tři soudy.

- 1) **Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky**, který vznikl už v roce 1949, a zákonem č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky je jeho existence potvrzena. Později v r. 1980 byl jeho název změněn na Rozhodčí soud při Československé obchodní a průmyslové komoře a s účinností od 1.1.1995 došlo ke změně názvu na Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (dále jen Rozhodčí soud). Soud mohl původně rozhodovat pouze majetkové spory, které vzešly z mezinárodního obchodního styku, ale v současné době může rozhodovat i vnitrostátní spory, které splňují arbitrabilitu. V této souvislosti nelze opomenout, že je jedním ze dvou soudů na světě delegovaný k rozhodování sporu ohledně doménových jmen dle pravidel UDRP – Uniform Domain-Name Dispute Resolution Policy.

- 2) **Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha, a. s.**, který měl původně působit pro rozhodování sporů vzniklých z burzovních obchodů, ale později se jeho pravomoc rozšířila i na rozhodování sporů s investičními instrumenty a to podle zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu.

- 3) **Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno**, který byl založen na základě zmocnění podle zákona č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách ve znění pozdějších předpisů, konkrétně dle § 28 má oprávnění k rozhodování sporů vzniklých z obchodů sjednaných na České komoditní burze v Kladně i na Obchodní burze v Hradci Králové, ale i k rozhodování sporů z mimoburzovních obchodů s komoditami na těchto burzách.

Tyto stálé rozhodčí soudy mají své statuty a řády, kterými se u nich řídí průběh rozhodčího řízení. Podle § 13 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení musí stále rozhodčí soudy zveřejňovat v Obchodním věstníku své řády či statuty, kde jsou uvedena procesní pravidla rozhodčího řízení.

Strany tak konkludentně vyjadřují souhlas, že se budou tímto řádem řídit, pokud by si neujednaly pravidla jiná. I když se strany dohodnou na rozhodci ad hoc, mohou v rozhodčí doložce uplatnit případné použití procesních pravidel stálého rozhodčího soudu. Tyto stálé rozhodčí soudy mají seznam rozhodců, ze kterých si strany mohou či musí vybrat.

Rozhodčí nález vyneseny rozhodcem je pak rozhodčím nálezem tohoto soudu a ne samotného rozhodce jako soukromé osoby. Tento institucionalizovaný rozhodčí nález je považován za důvěryhodnější, protože soud má seznam rozhodců s určitou praxí a kteří jsou znalí práva a ekonomiky. Řády a statuty těchto soudů jsou zveřejněny v Obchodním věstníku a tím jsou tedy i stranám dostupné. Strany mají dostatečné informace předem i o nákladech řízení a procesních postupech.

Podle § 13 odst. 1 lze udělit konkrétní osobě oprávnění zřídit stálý rozhodčí soud. Tady vzniká rozpor, protože stálé rozhodčí soudy lze zřizovat na základě zákona a ne výlučně zákonem. „Na základě zákona“ není synonymem k výrazu „zákonem“. Protože i Listina základních práv a svobod výše uvedený výrazy zcela jasně rozlišuje v čl. 2 odst. 2 a čl. 4 odst. 1. Z toho vyplývá, že tyto výrazy nelze ztotožňovat. Dalším argumentem je článek 79 odst. 1 a 4 Ústavy České republiky. „Je-li možné zřídit stálý rozhodčí soud na základě zákona, tím spíše je možné jej zřídit i zákonem.“¹

JUDr. Luděk Lisse, Ph.D. LL.M. MPA., v článku „Postavení stálých rozhodčích soudů“ uvažuje o tom, že je působení stálých rozhodčích soudů nedovolené, protože vznikly zákonem, i když zákon o rozhodčím řízení stanovuje, že stálé rozhodčí soudy mohou vzniknout pouze na základě zákona. Myslím si, že JUDr. Luděk Lisse, Ph.D. LL.M. MPA., nemá úplně pravdu v tom, že dosavadní stálé rozhodčí soudy vznikly zákonem, protože podíváme-li se na § 30 zákona č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů nebo na § 28 zákona č. 229/1992 S., o komoditních burzách ve znění pozdějších předpisů, zjistíme, že ani jedno ustanovení zákona přímo stálé rozhodčí soudy nezakládá, nýbrž obsahují pouze zmocnění k založení takových soudů.

¹ Právní rádce č. 10/2006

V důvodové zprávě k zákonu o rozhodčím řízení¹ se uvádí, že zákony č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů a č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách a zákon ČNR č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, ve znění pozdějších předpisů, umožnily zřizování stálých rozhodčích soudů. Tyto zákony tedy rozhodčí soudy nezřizují, ale pouze umožňují jejich zřízení. „Ustanovení § 13 zákona o rozhodčím řízení je nutno vykládat tak, že ke vzniku rozhodčího soudu je třeba ještě dalšího zákonného aktu nebo zmocnění, neboť samo o sobě žádné konkrétní osobě nedává oprávnění zřídit rozhodčí soud jako stálou instituci...“²

V souladu s ustanovením § 12 č. 244/2002 Sb. zákona o rozhodčím konání, ve znění pozdějších předpisů vznikly různé soukromoprávní společnosti, které se zabývají řešením sporů na základě rozhodčích doložek a rozhodčích smluv. Například:

- Unie pro rozhodčí a mediační řízení ČR, a. s.,
- Rozhodčí soud při IAL SE, k. s.,
- Společnost pro rozhodčí řízení, a. s.,
- Rozhodčí soud ČR,
- Obchodní rozhodčí soud ČR.

5.6. ARBITRABILITA

Arbitrabilita představuje základní předpoklad pro možnost vedení sporů mezi stranami formou rozhodčího řízení na základě podepsané rozhodčí doložky. Z toho vyplývá, že ne každý spor může být řešen v rozhodčím řízení.

Arbitrabilita může být:

- a) objektivní – je vymezena právním řádem daného státu,
- b) subjektivní – je dána stranami v rozhodčí smlouvě (rozhodčí doložce), je tedy užší, ale vždy jen v mezích objektivní arbitrability.

Zákon o rozhodčím řízení v § 2 odst. 1 říká, že „Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem

¹ Důvodová zpráva k zákonu o rozhodčím řízení, Parlament ČR, PSP 1994, tisk 1136

² Raban, P, K odpovědnosti rozhodce a rozhodčího soudu, Bulletin advokacie č. 1/2003

rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud, podle rozhodčí smlouvy.“ V odst. 2 téhož paragrafu se pak říká, že „Rozhodčí smlouvu lze platně uzavřít, jestliže by strany mohly o předmětu sporu uzavřít smír.“

Zákon stanovuje následující podmínky, které musí být současně splněny:

- a) musí se jednat o **majetkový spor**, i když tento pojem není žádným zákonem definován. Lze přijmout definici prof. JUDr. Květoslava Růžičky, že se jedná o „spory, jejichž předmětem je majetek nebo jejichž předmět lze vyjádřit v majetkových hodnotách, tzn. v penězích.“¹ Podle judikatury Nejvyššího soudu lze v rozhodčím řízení projednávat i spory určovací (jednalo se o žalobu na určení podle § 80 písm. c) občanského soudního řádu. Spory, které pak vznikají z výkonu rozhodnutí, nebo tzv. incidenční spory zákon vylučuje z rozhodčího řízení.
- b) **pravomoc soudu** k projednání sporu. Podle zákona č. 99/1963 Sb., kde v § 7 se uvádí, že „při soudním řízení se projednávají a rozhodují spory a jiné právní věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných a z obchodních vztahů, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány.“
- c) o předmětu sporu musí existovat **možnost uzavření smíru**, pokud podle § 99 odst. 1 občanského soudního řádu to připouští povaha věci. Pokud si účastníci sporu mezi sebou upraví právní vztahy dispozitivními úkony, což hmotně právní úprava nevylučuje a jedná se o typický dvoustranný poměr, lze smír uzavřít.

Naopak jsou vyloučeny z rozhodčího řízení spory ve věcech:

¹ Růžička, K., Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem Při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, Plzeň, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s.33

- a) kdy soud může zahájit řízení i bez návrhu § 81 odst. 1 občanského soudního řádu. Jedná se o řízení ve věci péče o nezletilé, řízení o přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče, řízení o způsobilosti k právním úkonům, řízení opatrovnické, řízení o prohlášení za mrtvého, řízení o dědictví, řízení o určení, zda tu manželství je či není a další řízení, kde to připouští zákon.

- b) ve věcech, kdy se rozhoduje o osobním stavu podle § 80 občanského soudního řádu – o neplatnosti manželství, o rozvodu, o určení otcovství, o osvojení apod.

- c) ve věcech, kde spory jsou z oblasti veřejného práva, jako je insolventní řízení, spory vzniklé při hospodářských soutěžích apod.

- d) ve věcech, kdy podle hmotně právní úpravy je vyloučeno, aby spor mezi stranami byl vyřešen dohodou, anebo případná dohoda stejně podléhá soudní kontrole a je tedy třeba jeho souhlasu. Jedná se například o vypořádání společného jmění manželů nebo zrušení podílového spoluvlastnictví.

6. ROZHODČÍ PROCESNÍ ŘÍZENÍ

Rozhodčí řízení se musí řídit určitými zásadami. Jedná se o:

- a) **zásadu dispoziční** – zahájení řízení, zpětvzetí či změna žaloby, uzavření smíru, vzájemný návrh či žaloba. Toto dispoziční oprávnění jsou deklarována v § 17 a 19,
- b) **zásadu projednací** - § 19 odst. 2 ZRŘ říká, aby bez zbytečných formalit byl zjištěn skutkový stav věci potřebný pro rozhodnutí, kdy všechny strany mají stejné příležitosti k uplatnění svých práv,
- c) **Zásadu rovnosti** – strany mají rovné postavení a musí mít příležitost k uplatnění svých práv. Toto je zakotveno v § 18 ZRŘ,
- d) **Zásadu hospodárnosti a rychlosti** – tato zásada vyjadřuje účel a smysl rozhodčího řízení. Rychlost rozhodčího řízení je právě jednou z hlavních výhod rozhodčího řízení oproti řízení před obecnými soudy,
- e) **Zásadu neveřejnosti** – je zakotvena v § 19 odst. 3 ZRŘ a je považována za jednu z výhod rozhodčího řízení oproti řízení před obecnými soudy a zabezpečuje uchování obchodního tajemství,
- f) **Zásadu ústnosti** – řízení před rozhodcem je ústní, pokud se strany nedohodnou na jiné formě.

6.1. ZAHÁJENÍ

Rozhodčí řízení je zahájeno podle § 14 odst. 1 ZRŘ dnem, kdy žaloba je doručena stálému rozhodčímu soudu nebo rozhodci. Podle § 17 ZRŘ je stanovena místní příslušnost.

Zákon o rozhodčím řízení neurčuje požadavky na náležitosti návrhu na zahájení rozhodčího řízení, ale stále rozhodčí soudy mají obvykle tyto své náležitosti stanoveny. Jde

např. o identifikační číslo nebo rodné číslo v případě, že se jedná o fyzickou osobu, adresy stran, odkaz na založení pravomoci rozhodčího soudu, uvedení skutkových a právních okolností, důkazní prostředky, hodnotu předmětu, ale i dohled o zaplacení poplatku za rozhodčí řízení a jméno rozhodce nebo způsob jeho stanovení.

6.2. PRAVIDLA ŘÍZENÍ

Tato pravidla představují základní problematiku rozhodčího řízení. Je v rukou stran sporu určit jakým způsobem se bude rozhodčí řízení vést. Dalším zdrojem procesních pravidel je zákon o rozhodčím řízení, řády a statuty stálého rozhodčího soudu, občanský soudní řád, pravidla stanovená rozhodcem nebo předsedou rozhodčího senátu.

Podle § 19 odst. 1 ZRŘ jsou strany oprávněny, aby se na postupu řízení dohodly. Tato dohoda může být uzavřena v podstatě kdykoliv, před vznikem sporu, po jeho vzniku, ale i dokonce v průběhu již zahájeného rozhodčího řízení. Strany mají ještě možnost podle § 25 odst. 3 ZRŘ výslovně pověřit rozhodce, aby rozhodoval spor podle zásad spravedlnosti, a tím není rozhodce vázán na hmotné právo. Znamená to zobecnění skutkového stavu a tím vytvoření určitého pravidla pro spravedlivé a správné posouzení nároků uplatněných v rozhodčím řízení s následnou aplikací pravidla pro zohlednění postavení stran a posouzení všech okolností daného případu. „Na základě postupu *ex aequo et bono*, je možné přiznat nárok i v případě, když by výlučně podle platného práva nebylo takový nárok možné přiznat.“¹ Některá pravidla postupu rozhodčího řízení mohou být nahrazena statuty či řády stálých rozhodčích soudů. Jedná se především o způsob jmenování rozhodců, způsob řízení či pravidla o základech řízení a odměňování rozhodců.

6.3. PŘEDBĚŽNÁ OPATŘENÍ A DOKAZOVÁNÍ

Rozhodčí řízení probíhá před rozhodci *ad hoc* nebo před stálými rozhodčími soudy, které projednávají a rozhodují spor na základě rozhodčí smlouvy nebo rozhodčí doložky. Na rozdíl od řízení před obecnými soudy, se dokazování vyznačuje dobrovolností důkazů.

¹ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář, 1. Vydání, Praha, C.H.Beck, 2004, s, 206

Podle § 20 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení, „rozhodci mohou vyslyšet svědky, znalce a strany, jen když se k nim dostaví a dobrovolně poskytnou výpověď. Jiné důkazy mohou provádět také jen tehdy, pokud jsou jim poskytnuty.“¹ V odstavci 2 se pak říká, že „procesní úkony, které nemohou rozhodci provést sami, provede soud na jejich dožádání. Soud je povinen tomuto dožádání vyhovět není-li procesní úkon dle zákona nepřípustný.“² Z toho vyplývá, že když není důkaz poskytnut dobrovolně nebo se svědek k výpovědi nedostaví, lze si to vynutit. Účastníci rozhodčího řízení i rozhodci jsou oprávněni se potom tohoto jednání k provádění důkazů před soudem účastnit, ale nemohou se k předkládaným důkazům vyjadřovat. Toto právo mají zase až při řízení před rozhodcem.

Předběžná opatření jsou další oblastí, kde je potřebná součinnost soudů s rozhodčím řízením. Toto je upraveno § 22 ZRŘ, kde se říká „Ukáže-li se v průběhu rozhodčího řízení, anebo i před jeho zahájením, že by mohl být ohrožen výkon rozhodčího nálezu, může na návrh kterékoliv strany soud nařídit předběžné opatření.“³ V rámci předběžného opatření mohou být ukládány i povinnosti třetím osobám, které nejsou účastníky rozhodčího řízení. Podle § 43 ZRŘ jsou pro předběžná opatření vydávána místně příslušným soudem, v jehož obvodu se rozhodčí řízení koná.

6.4. ROZHODNUTÍ

Podle § 23 zákona č.216/94 Sb., o rozhodčím řízení, ve znění pozdějších novel může být rozhodčí řízení ukončeno vydáním rozhodčího nálezu nebo usnesením.

6.4.1. Usnesení

V rámci rozhodčího řízení může být vydáno usnesení, které upravuje rozhodčí řízení a řeší procesní otázky anebo usnesení, kterým rozhodčí řízení končí. Podle § 23 ZRŘ musí být tato usnesení zdůvodněna, podepsána a doručena jako rozhodčí nález. Usnesení je obvykle vydáváno v případech, kdy není rozhodováno přímo ve věci samé.

¹ Zákon o rozhodčím řízení, § 20 odst. 1
² Zákon o rozhodčím řízení, § 20 odst. 2
³ Zákon o rozhodčím řízení, § 22

6.4.2. Rozhodčí nález

V ZRŘ přesná definice rozhodčího nálezu není. Ale JUDr. Vojtěch Sedláček říká „...rozhodčí nález je písemné konečné rozhodnutí, které se vydává řádně ustanovenými rozhodci a má účinky soudního rozhodnutí.“¹ Výroková část rozhodčího nálezu musí být určitá a musí obsahovat rozhodnutí o všech uplatněných nárocích, včetně odůvodnění, jak tomu ukládá § 25 odst. 2. A to platí i podle § 24 odst. 2 ZRŘ, kdy dojde k uzavření smíru ve formě rozhodčího nálezu. § 157 odst. 2 o.s.r. lze přiměřeně použít pro obsah rozhodčího nálezu. Protože rozhodčí nález má exekuční účinek, musí rozhodčí nález obsahovat označení stran, jména a adresy účastníků, předmět sporu včetně popsání všech okolností sporu a samozřejmě podpisy rozhodců.

Pokud v rozhodčím nálezu jsou případné chyby nebo jiné zřejmé nesprávnosti, lze je opravit v souladu s § 26 ZRŘ rozhodce nebo stálým rozhodčím soudem kdykoliv na žádost jakékoliv strany. Tato oprava musí být provedena formou usnesení, které zase musí být řádně podepsáno a doručeno jako původní rozhodčí nález.

6.4.2.1. Druhy rozhodčího nálezů

Lze rozlišovat několik druhů rozhodčích nálezů:

- a) **konečný** – často je také označován jako základní rozhodčí nález, který rozhoduje o uplatněných nárocích,
- b) **částečný** – je rozhodováno o části nároku nebo některém z několika nároku. Tímto nezaniká mandát rozhodců a rozhodčí řízení pokračuje o dalších nárocích,
- c) **mezitímní** – ten je vydáván v případě, kdy rozhodce nebo i strany chtějí nejdříve vyřešit problém, zda uplatňovaný nárok je vůbec opodstatněný. Nebo pokud není mezi stranami jisté, zda uplatňovaný nárok vůbec existuje,

¹ Sedláček. V, Rozhodčí řízení v československém zahraničním obchodě, Praha 1982, s.74

- d) **doplňující** – se vydává k doplnění části výroku rozhodčího nálezu. Vydání *je podmíněno návrhem některé ze stran. Nikdy nemohou rozhodci z vlastní* iniciativy vydat doplňující rozhodčí nález, i kdyby dodatečně zjistili, že o nějakém nároku nerozhodli,

- e) **přezkumný** – je vydán v případě, že strany si v rozhodčí smlouvě domluvily možnost přezkoumání rozhodčího nálezu jinými rozhodci na základě žádosti jedné ze stran.

6.4.3. Přezkum rozhodčího nálezu

Výhodou rozhodčího řízení je jeho jednoinstančnost tzn., že není možnost opravného prostředku proti rozhodčímu nálezu. To ale neplatí absolutně, protože strany si mohou v rozhodčí doložce stanovit, že rozhodčí nález může být přezkoumán jinými rozhodci na základě žádosti některé z nich.

Smyslem přezkumu je zabránit situaci, kdy nelze dosáhnout nápravy rozhodčího nálezu. Lze přezkoumávat rozhodčí nález, ale ne usnesení. Žádost o přezkoumání musí být zaslána druhé straně do 30 dnů ode dne, kdy byl žádající straně o přezkum doručen rozhodčí nález. Jedná se totiž o lhůtu propadnou. Výsledkem přezkumu může být zamítnutí rozhodčího nálezu, pokud jej shledají neodůvodněným nebo mohou změnit rozhodčí nález.

6.4.4. Zrušení rozhodčího nálezu

Na žádost o přezkum rozhodčího nálezu některé ze stran, může obecný soud zrušit rozhodčí nález, pokud je shledán rozpor se základními pravidly rozhodčího řízení. Návrh na zrušení rozhodčího nálezu musí být soudu doručen ve lhůtě třech měsíců ode dne doručení rozhodčího nálezu té straně, která se pak domáhá zrušení nálezu.

Výrok obecního soudu musí obsahovat důvod, pro který byl rozhodčí nález zrušen, i když zákon mu tuto povinnost výslovně neukládá. Ve výroku musí být i to, zda rozhodčí doložka zůstává v platnosti nebo zda k návrhu stran bude soud v jednání ve věci samé pokračovat.

Důvody pro podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu mohou být různé:

- a) Rozhodčí nález byl vydán ve věci, na kterou nelze uzavřít rozhodčí doložku. Jedná se o spory nearbitrabilní. Pokud obecný soud zruší rozhodčí nález z tohoto důvodu, tak věc už nemůže být projednávána v novém rozhodčím řízení.
- b) Rozhodčí doložka je neplatná – to může nastat v případě, že smlouva nemá písemnou formu nebo nedostatečné zmocnění osoby, která smlouvu podepsala, nebo se rozhodčí doložka na danou věc nevztahuje.
- c) Rozhodčí řízení vedl rozhodce, který nebyl podle rozhodčí doložky oprávněný nebo neměl způsobilost být rozhodcem.
- d) Rozhodčí nález nebyl usnesen většinou rozhodců.
- e) Povinné straně nebylo umožněno se k věci vyjádřit před rozhodcem. Je mimořádně důležité, aby strany, vzhledem k jednoinstančnosti, měly během rozhodčího řízení možnost hájit svá práva.
- f) Rozhodčí nález ukládá straně plnění, které nebylo žalujícím požadováno. Je to jako u jednání před obecným soudem, aby soudce přisoudil více, než je požadováno v žalobním návrhu. I rozhodci jsou vázáni žalobním petitem.
- g) Pro důvody, kdy je možné žádat o obnovu řízení.

- h) Rozhodčí doložka není obsažena přímo ve smlouvě, ale jen v obchodních obecných podmínkách

6.5. VÝKON ROZHODNUTÍ

Účelem rozhodčího nálezů je rozhodnutí sporu mezi stranami. A pokud jedna ze stran nesplní povinnosti vyplývající z rozhodčího nálezů dobrovolně, je třeba si vynutit výkon rozhodčího nálezů. I když pravomocný rozhodčí nález není rozhodnutím soudu, jeho výkon je stejný jako tomu u soudních rozhodnutí. U zahraničních rozhodčích nálezů je výkon jednodušší, než u rozhodnutí zahraničních soudů.

Po doručení rozhodčího nálezů je nejdříve nutné jej opatřit doložkou o nabytí právní moci. Až pak je možné zahájit řízení o výkonu rozhodčího nálezů, a to jednak výkonem rozhodnutí, jako je činnost vykonávaná soudy nebo exekuce vykonávaná soudními exekutory. I když oba způsoby výkonu rozhodčího nálezů směřují ke stejnému cíli a mají stejný účel, každý má svá specifika.

6.6. U TUZEMSKÝCH ROZHODČÍCH NÁLEZŮ

Mohou nastat dvě situace. Pokud byla sjednána v rozhodčí doložce možnost požádat o přezkoumání rozhodčího nálezů jinými rozhodci, tak rozhodčí nález se stane pravomocným až poté, co marně uplynula lhůta k podání žádosti. Pokud tato možnost v rozhodčí doložce sjednána nebyla, tak pravomocnost rozhodčího nálezů vzniká dnem doručení.

6.7. U ZAHRANIČNÍCH ROZHODČÍCH NÁLEZŮ

Když jde o výkon tuzemského rozhodčího nálezů v zahraničí, tak je nutným předpokladem, aby stát, ve kterém má být rozhodčí nález vykonán, byl smluvní stranou Newyorské úmluvy, protože před samotným výkonem tohoto rozhodčího nálezů musí být

tento uznán daným státem. To se může stát jen tehdy, pokud rozhodčí smlouva, na jejímž základě byl rozhodčí nález vydán, splňuje všechny požadavky, které na rozhodčí smlouvy klade Newyorská úmluva. Rozhodčí smlouva i výkon rozhodnutí musí být předložen v originálu i s úředním překladem v jazyce daného státu. Orgán daného státu podklady přezkoumá a v případě, že neshledá důvody pro odepření, rozhodnutí uzná. Důvodem pro odepření výkonu rozhodnutí by mohlo být zjištění, že strany nebyly způsobilé k jednání, rozhodčí smlouva není platná podle práva, strana nebyla vyrozuměna o způsobu ustanovení rozhodce nebo nemohla v rámci rozhodčího řízení uplatnit své požadavky. Stejně je aplikován zahraniční rozhodčí nález na území České republiky.

7. ROZHODČÍ DOLOŽKA

7.1. PRÁVNÍ POVAHA ROZHODČÍ DOLOŽKY

Pro řešení sporu na základě rozhodčích doložek je třeba určit její povahu. To má zásadní význam pro určení práva, podle kterého se mají stanovit náležitosti rozhodčí doložky. Jde tedy o to určit, zda rozhodčí doložka má povahu procesně právní nebo hmotně právní.

Zastánci procesně právního charakteru tvrdí, že rozhodčí doložka má výlučně procesní důsledky a je tedy upravena předpisy procesního práva. Pro toto její pojetí svědčí i účel rozhodčí doložky, kdy je vyloučena pravomoc obecného soudu, která se přesunuje na rozhodce nebo stále rozhodčí soudy. Smlouva je považována za právní úkon, který nemá vliv na práva účastníků v hmotně právní rovině, a její následky jsou jen procesně právní. Tuto teorii podporuje i to, že rozhodčí doložka je upravena zákonem o rozhodčím řízení a částečně i občanským soudním řádem, což u obou předpisů se jedná o předpisy procesní.

Prof. JUDr. František Zoulík, CSc., zastávající procesně právní povahy říká, že „rozhodčí smlouva není hmotně právní smlouvou, neboť neupravuje žádné z plnění tvořící obsah závazků podle § 494 zákona č.40/1964, Občanský zákoník, ale je předpokladem vzniku zvláštního procesního vztahu. Pro její procesní povahu mluví dále i to že má výlučně procesní důsledky a že je upravena předpisy procesního práva. Ustanovení občanského zákoníku nejsou tudíž pro rozhodčí smlouvu použitelná, a to včetně jeho ustanovení o neplatnosti právních úkonů. Na rozdíl od hmotného práva platí v procesním právu tzv. teorie projevu, podle níž se procesní úkony posuzují, jak byly učiněny podle svého obsahu a vady vůle či jejího projevu nejsou relevantní. To platí i pro případnou neurčitost procesního úkonu, kterou je nutné řešit procesními prostředky. Na procesní povaze rozhodčí doložky nic nemění okolnost, že tento úkon je označován jako smlouva. Termín „smlouva“ není vyhrazen pouze pro hmotné právo soukromé, ale proniká celým právním řádem.“¹

¹ Zoulík, F., Některé problémy rozhodčího řízení, Bulletin advokacie 1/2007

Právě přenesení jurisdikce ze státních soudů na nestátní, je hlavním důvodem pro procesně právní povahu rozhodčí doložky. Zastánci hmotně právní povahy ji považují za mimo procesní smlouvu a tedy mimo-rozhodovací proces. Chápu ji jako občanskoprávní smlouvu, u které jde sice k docílení procesně právního účinku, ale to ještě neznamená, že nemá hmotně právní povahu, protože by byla procesně právně neúčinná, kdy tu chyběl projev vůle, který by ji činil hmotně právně neplatnou.

Další teoretici tvrdí, že rozhodčí doložce nelze přisoudit výhradně povahu hmotně právní či procesně právní, protože ta vyjadřuje vůli stran řešit případný spor v rozhodčím řízení a současně se jedná o přenesení pravomoci na rozhodce, což představuje procesní účinek této smlouvy. Prof. JUDr. Přemysl Raban, CSc. uvádí, že „rozhodčí smlouva je hmotně právní smlouva o procesních vztazích nebo procesně právní smlouva řídící se normou hmotného práva.“¹

Přikláním se k názoru, že rozhodčí smlouva má smíšenou povahu.

7.2. OBSAH ROZHODČÍ DOLOŽKY

Zákon 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších novel, nestanoví přesný obsah rozhodčí doložky. Jediným požadavkem je její písemná forma. Ani mezinárodní úmluvy, kterými je Česká republika vázána, obsah nestanovuje. Neobsahují ani požadavek, aby projevy vůle stran o obsahu rozhodčí doložky byly oddělené od smlouvy hlavní.

Z předchozího tedy vyplývá, že musí být prokázána **vůle stran** řešit okruh **případných sporů** (subjektivní arbitrabilita) rozhodčím řízením, které povede **rozhodce** (rozhodci) **ad hoc** nebo **stálým rozhodčím soudem**, je považováno za minimální obsah.

Projev vůle k uzavření rozhodčí doložky musí být učiněn skutečně, vážně a svobodně. Rozhodčí doložka musí být určitě a srozumitelně formulována a předmět smlouvy musí být možný a dovolený dle dobrých mravů.

¹ Raban, P., Alternativní řešení sporů, Arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a v zahraničí, Praha, C.H.Beck, 2004, ISBN 80-7179-873-8, s.54

I arbitrabilitu lze považovat za další náležitost rozhodčí doložky. Samozřejmostí je i způsobilost stran k uzavření rozhodčí doložky.

Klíčovým problémem při řešení náležitostí rozhodčí doložky je určení rozhodce nebo způsobu, jak bude rozhodce určen. Podle nálezu Ústavního soudu sp. zn. II US2164/10 ze dne 1.11.2011 je nutné, aby osoba rozhodce byla jednoznačně a transparentně určena, protože při soudním řízení je základní zásadou právo na zákonného soudce (podle č. 38 odst. 1 Listiny práv a svobod) tak i v rozhodčím řízení lze uplatnit tento požadavek, i když rozhodčí řízení je vedeno zjednodušenou formou, ale cílem je také dosažení spravedlivého rozhodnutí ve věci samé.

Pokud rozhodčí doložka obsahuje způsob určení rozhodce jinými institucemi než stálým rozhodčím soudem, je odkazováno na usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.7.2008 sp. Zn. 32 Cdo 2282/2008, kdy majetkový spor vzniklý z leasingové smlouvy měl být podle platného práva ČR rozhodován rozhodcem, který vybrala žalující strana ze seznamu rozhodců při Asociaci leasingových společností ČR, kde dospěl k závěru, že rozhodce byl určen v rozhodčí doložce v souladu se zákonem, když strany využily svého práva podle § 7 zákona o rozhodčím řízení a určily způsob, jak mají být osoby rozhodců určeny. Podle jeho názoru i jiné soukromé subjekty než stálé rozhodčí soudy mohou vést seznam rozhodců a je pouze na dohodě stran, zda případné spory bude rozhodovat rozhodce zapsaný v seznamu vedeném u stálého rozhodčího soudu nebo jiné soukromoprávní instituce.

Vrchní soud v Praze však dospěl ke zcela opačnému názoru (sp.zn. 12Cmo 496/2008 z 28.5.2009). Pokud rozhodčí doložka nebude obsahovat přímé určení rozhodce ad hoc, nebo konkrétní způsob určení rozhodce, ale jen stanoví, že ten bude určen ze seznamu rozhodců vedeného u soukromoprávní instituce, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným podle § 13 zákona 216/1994 S., o rozhodčím řízení, ve znění pozdějších předpisů, potom je tato rozhodčí doložka neplatná z důvodu obcházení zákona. Zásadní problém byl v tom, že rozhodčí doložka neobsahovala jméno konkrétního rozhodce, nýbrž umožňovala, aby žalující strana si vybrala rozhodce ze seznamu vedeného u

soukromoprávní instituce. Vznikl tady tedy předpoklad vazby rozhodce na podnikatele a tím nelze zajistit jeho nezávislost a nestrannost.

Na základě toho Nejvyšší soud ČR judikoval závěr publikovaný pod R 45/2010 Sb. soudních rozhodnutí a stanovisek., že rozhodčí doložka, která neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc nebo konkrétní způsob jeho určení podle „rozhodčího řádu“ vydaný soukromoprávní institucí, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, je taková rozhodčí doložka neplatná pro rozpor se zákonem (contra legem). Přesně je to uzákoněno takto: *„pokud rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc, anebo konkrétní způsob určení, ale jen stanoví, že rozhodce bude určen jednou smluvní stranou ze seznamu rozhodců vedeného právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem ve smyslu § 13 zákona .č. 216/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a že rozhodčí řízení bude probíhat podle pravidel vydaných touto právnickou osobou, pak je taková rozhodčí smlouva neplatná pro obcházení zákona“.*

7.3. NEPLATNOST ROZHODČÍ DOLOŽKY

I když náležitosti rozhodčí doložky nejsou nikde deklarovány, jsou podstatné, aby nebyla prohlášena za neplatnou nebo že její platnost bude přinejmenším sporná. Pak je nutné stanovit způsob, kdo a kdy může rozhodčí doložku napadnout. Rozhodčí doložka se může zpochybnit dvěma způsoby.

7.3.1. Námitka neplatnosti rozhodčí doložky

Námitka neplatnosti rozhodčí doložky při rozhodčím řízení, které bylo zahájeno právě na základě zpochybňované rozhodčí doložky. Tuto námitku bude vznášet žalovaná strana, protože žalující strana bude zastávat platnost rozhodčí doložky právě podáním žaloby.

Námitka neplatnosti rozhodčí doložky musí být vznesena:

- kdykoliv během rozhodčího řízení z důvodu nedostatku arbitrability, tedy že v dané věci nelze rozhodčí doložku uzavřít,

- při prvním úkonu ze všech ostatních důvodů

7.3.2. Soudní řízení o neplatnosti rozhodčí doložky

O neplatnosti rozhodčí doložky rozhoduje soud, který je věcně a místně příslušný k projednávání věci podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů, a to bude většinou obecný soud žalované strany. Podle předmětu sporu je pak dána věcná příslušnost soudu.

Pokud již bylo rozhodčí řízení zahájeno před řízením soudním, soud své řízení zastavuje (§106 odst. 3) do doby, než bude v rozhodčím řízení rozhodnuto pravomocně ve věci samé. Pokud ale zahájení soudního řízení předchází zahájení rozhodčího řízení, tak rozhodce může posoudit svoji pravomoc k vynesení usnesení, ale v praxi, protože to zákon neupravuje, se obvykle rozhodčí řízení zastavuje a čeká se, zda soud shledá rozhodčí doložku za neplatnou, protože pak by stejně došlo ke zrušení rozhodčího nálezu.

7.4. ZÁNİK ROZHODČÍ DOLOŽKY

Rozhodčí doložka může zaniknout z následujících důvodů:

- a) splněním hlavní smlouvy, aniž by vznikl následný spor deklarovaný v rozhodčí doložce,
- b) uplynutím času,
- c) písemnou dohodou stran,
- d) při stanovení jediného rozhodce, který ztratí oprávnění činnost rozhodce vykonávat nebo tuto funkci odmítne z důvodu podjatosti nebo zemře,
- e) pokud byl ve všech věcech, na které se vztahoval neomezený kompromis vydán rozhodčí nález,
- f) byl mezi stranami uzavřen smír,
- g) pravomocným rozhodnutím obecného soudu, který prohlásil rozhodčí doložku za neplatnou.

8. ROZHODČÍ DOLOŽKY VE SPOTŘEBITELSKÝCH SMLOUVÁCH

8.1. ÚVOD

V této kapitole chci zdůraznit, že se můžeme v praxi stále častěji setkávat s uzavíráním spotřebitelských smluv, které obsahují rozhodčí doložku.

Jedná se o velké nebezpečí, kdy je spotřebitelům zamezen přístup k soudům a tak je i popřen princip ochrany spotřebitele, protože jakákoliv právní ochrana pro spotřebitele je zbytečná v okamžiku, kdy se jí stejně nemůže domoci. Podle stávající právní úpravy není zcela jednoznačné, jestli lze rozhodčí doložku u spotřebitelské smlouvy považovat za platnou nebo neplatnou. Specifikem rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách je, že na jedné straně je podnikatelský subjekt a na druhé straně je spotřebitel. Rozhodčí doložky se používají u smluv týkající se úvěru nebo kreditní karty, dále pak u smlouvy o dílo nebo smlouvy o půjčce,...

Podle obchodní praxe je rozhodčí řízení rychlejším a efektivnějším způsobem, kterým se dají řešit spory, které vzniknou mezi podnikateli navzájem, nebo mezi podnikateli a soukromými osobami a to vše v rámci jednoho státu, nebo v mezinárodních obchodních vztazích, kde může být rozhodčí řízení s určeným rozhodcem nebo rozhodčí institucí daleko praktičtější, než daleko složitější řešení v rámci mezinárodního procesního práva. Rozhodčí řízení tak představuje legitimní způsob řešení sporů mezi podnikateli.

U nich se totiž uplatňuje jistá ochránářská úloha státu, který zasahuje do zmíněných soukromoprávních vztahů s především z důvodu ochrany slabší strany (spotřebitele) tohoto vztahu.

Ochranářská úloha státu se projevuje jak v úrovni hmotně-právní, tak v úrovni procesní a to jen proto, aby spotřebitel měl k dispozici mechanismus, pomocí kterého se dovolá svých práv, které mu náleží. A právě tady dochází k problémům, o kterých se zmíním níže.

8.2. PRÁVNÍ ÚPRAVA

Od 1. 4. 2012 nabyla účinnosti novela zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů vedená pod č. 216/1994 Sb., jejíž funkcí je zpřísnit podmínky týkající se rozhodčího řízení, kde na jedné straně je spotřebitel a na druhé straně je podnikatel. Cílem této novely bylo zvýšení ochrany spotřebitele při rozhodčím řízení, protože spotřebitelé často neměli ponětí, že právě rozhodčí doložku podepsali, k čemu se to „upsali“, že se tímto úkonem zbavili ochrany soudů a pokud by došlo ke sporu, tak ten by probíhal před rozhodci, které si zvolí podnikatelé.

Důležitou změnou novely je, že každý rozhodčí nález vydaný ve spotřebitelských sporech musí být odůvodněn a musí obsahovat poučení, týkající se možnosti podání návrhu na jeho zrušení soudem.

Novela dále určuje způsoby, jakými si mohou strany sjednat rozhodčí smlouvu, tedy využít rozhodčího řízení místo řízení soudního.

Nejčastějším typem rozhodčí smlouvy je rozhodčí doložka. Jsou ale i další typy a těmi je smlouva o rozhodci nebo tzv. univerzální, či neomezený kompromis. U spotřebitelských smluv se používají v praxi jen

rozhodčí doložky. Otázkou však zůstává, zda je použití této rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách vůbec přípustné. Při posuzování platnosti rozhodčí doložky u spotřebitelských vztahů musí být zohledněny i jiné právní předpisy.

Další změnou novely je nutnost, aby rozhodčí smlouva byla sjednána samostatně. Nesmí být nedílnou součástí podmínek, kterými by se řídila smlouva hlavní. V opačném případě by byla smlouva neplatná. Tato novela právě eliminuje nešvar, na který sázeli podnikatelé a tím je nepozornost spotřebitelů. Často se stávalo, že spotřebitelé v množství stránek a jednotlivých odstavců přehlídli část týkající se rozhodčí doložky a nevědomky jí podepsali. Nyní je nutné, aby rozhodčí doložka byla na samostatném papíře. Díky tomu je spotřebiteli jasné, že případný spor nebude řešit soud, ale rozhodce. Podnikatelé mají ze

zákona povinnost spotřebitele informovat, jaké dopady bude tato rozhodčí smlouva mít. Je samozřejmostí, že rozhodčí smlouva musí obsahovat pouze pravdivé a úplné informace.

8.3. PRAXE

Rozhodčí doložky jsou nejčastěji sjednávány s určením rozhodce ad hoc a to za podmínek, jež jsou nedílnou součástí smlouvy. Nicméně § 3 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení říká, že je-li rozhodčí doložka součástí podmínek, kterými se řídí smlouva hlavní, jíž je rozhodčí doložka součástí, tak je rozhodčí doložka sjednána platně i tehdy, když byl písemný návrh druhou stranou přijat takovým způsobem, z něhož je odvoditelný její souhlas s rozhodčí doložkou.

Prvním problémem je, že spotřebitelé častěji uzavírají rozhodčí doložku jako součást přijímání tzv. adhezní smlouvy, tzn., že nemají možnost ovlivnit znění smlouvy, mohou se jen rozhodnout, zda smlouvu akceptují či ne. Velmi často se také stává, že spotřebitelé ani neví, že si rozhodčí doložku sjednali, jelikož smlouvu ani pořádně nečetli, natož nějaké smluvní podmínky, které jsou vždy napsány velmi drobným písmem. A když už spotřebitel ví, že uzavřel nějakou rozhodčí doložku, pak zase neví, jaký může být dopad tohoto jednání. A tak se ptám: Může spotřebitel dát skutečně a vědomě informovaný souhlas s obsahem rozhodčí doložky? Myslím, že nikoliv. Problémem tak zůstává míra zasahování státu do smluvního ujednání stran za účelem ochrany spotřebitele.

Jinou věcí ale je, a to novela nepokrývá a ani nemůže a tou je „nutnost nebo potřeba“. Většina těchto rozhodčích doložek je vytvářena ve spojitosti s financemi, a protože lidé peníze potřebují, tak kolikrát podepíší i to co nechtějí, protože finance nutně potřebují. Nedokážu si představit, že by klient potřebující nutně finance sdělil bankéři, že se mu ta rozhodčí doložka nelíbí a že jí chce vynechat. Asi všichni víme, jak by to dopadlo. Bankéř by odpověděl, že s tím nemůže nic dělat, že jsou to směrnice banky, a že pokud se to klientovi nelíbí, může jít jinam. V tomto případě bude asi jen malá hrstka těch, kteří nepodepíší.

Dalším problémem je to, zda rozhodčí doložka skutečně znamená nerovnováhu v právech a povinnostech jednotlivých stran. Evropský soudní dvůr totiž ve své rozhodovací praxi v oblasti rozhodčích doložek potvrdil výklad, který směřuje k větší ochraně spotřebitele. I když předpoklad podle zákona je takový, že rozhodčí řízení musí probíhat v souladu s právním řádem, v praxi tomu tak často není.

8.4. ROZHODČÍ DOLOŽKA X SMLOUVA O ROZHODCI

Odpůrci velké ochrany spotřebitele často argumentují tím, že spotřebitel není malým dítětem a že je často chráněn proti své vůli. U rozhodčích doložek pak argumentují tím, že není možné bránit spotřebiteli, aby nechal rozhodovat o sporu rozhodčí soud, nebo rozhodce ad hoc. Lze upozorňovat na pomalý průběh soudního řízení a tak je možné využít právních prostředků, jak spor urychlit.

8.5. ZÁVĚR

Myslím si, že v dnešní době, je institut spotřebitelské rozhodčí doložky nebo rozhodčí smlouvy obsahující rozhodčí doložku ve smyslu podnikatel a spotřebitel na dostatečné právní úrovni. Právní ochrana spotřebitele je markantní, dnes už si musí být spotřebitel vědom, co podepisuje a jaké následky to bude mít. Přesto musím spotřebitelům doporučit, aby skutečně pozorně četli to, co podepisují, protože opatrnosti není

9. ROZHODČÍ DOLOŽKA A JEJÍ UŽÍVÁNÍ V RAKOVNÍKU

9.1. CÍL ZKOUMÁNÍ

Součástí mého výzkumu bylo dotazování vybraných advokátů ve městě Rakovník, kterým jsem v průběhu rozhovoru pokládal otázky týkající se užívání rozhodčí doložky v jejich práci. Zejména mě zajímal jejich názor na institut rozhodčí doložky, zda ji ve své praxi užívají a v jakém případě by ji používali častěji. Jednotlivé advokáty jsem vybíral v závislosti délce praxe a zaměření (obchodní právo, rodinné právo). Rozdělil jsem si je jako respondenta A, B a C. Na konci každé otázky je moje vlastní zhodnocení s ohledem na informace od respondentů, ale i s ohledem na informace, které jsem získal při zpracování mé diplomové práce.

9.2. DOTAZOVÁNÍ

Prvním okruhem otázek byl institut rozhodčí doložky a její používání. (1-4, 8)

1) Setkal jste se někdy s rozhodčí doložkou? Pokud ano, kde?

Respondent A odpověděl: *„V nebankovních smlouvách u poskytovatelů půjček, v pojistných smlouvách, Česká pojišťovna, která dávala na výběr mezi soudem a nějakou rozhodčí společností.“*

Respondent B odpověděl: *„Ano mnohokrát v rámci svého povolání.“*

Respondent C odpověděl: *„S rozhodčí doložkou jsem se setkal ve třech případech. Jednalo se o spory mezi právníckými osobami a to, že jsem se setkal v menší míře, je důsledkem toho, že sídlo mé advokátní kanceláře je v místě, které je více agrární než průmyslové a spíš by se dalo říci, že jsou zde více OSVČ a subjekty méně významné, co do rozsahu obratu atd. Podnikatelské subjekty, které v podstatě ani neuzavírají dodavatelské obchodní smlouvy, které jsou předpokladem vzniku*

rozhodčí doložky a spíš konají na základě tzv. objednávky a logicky do objednávky se nedává rozhodčí doložka.“

Výsledkem je zjištění, že čím starší advokát, tím méně používá rozhodčí doložky. Viz respondent C, který je nejstarší, a setkal se pouze se 3 rozhodčími doložkami během své praxe. Mladší ročníky využívají rozhodčí doložku častěji.

2) Jaký je Váš názor na institut rozhodčí doložky obecně?

Respondent A odpověděl: *„Záleží na zvolené rozhodčí instituci, v republice je jen jeden respektovaný rozhodčí soud, drtivá většina ostatních byla založena zcela účelově, aby pomohla podnikajícím subjektům v prosazení jejich práv nebo spíše jejich domnělých práv.“*

Respondent B odpověděl: *„Kladný. Rozhodčí doložky jsou výhodné pro účastníky rozhodčího sporu, protože ví, že v případě, kdy by se měli obrátit na soud a v podstatě absolvovat zdlouhavý a drahý soudní proces, mají možnost rychlého a neformálního řešení.“*

Respondent C odpověděl: *„I z těch několika málo případů, kdy jsem zastupoval klienta, jsem si vybudoval subjektivní názor, který je spíše negativní. To proto, že u soudu jsou soudci s nějakou x-letou praxí a lze tam hodně odkazovat na judikaturu. Ale rozhodčí řízení – podívejme se, kdo tam je. Je tam jeden člověk za Hospodářskou komoru a pak si každá strana zvolí někoho, z lidí – fyzických osob, zapsaných v seznamu, ale to zpravidla jsou advokáti nebo lidé z praxe, podnikoví právníci. Jak máte záruku, že podnikový právník bude aplikovat judikaturu nejvyššího soudu. Tam si pak musíte všechno obstarat vy a výklad práva vám žádný rozhodčí senát jako soud, neposkytne. Já rozhodčí doložky v porovnání se soudním řízením beru jako méně kvalitní, problematické a odkazuji na poslední kauzy mediálně propírané, kdy rozhodcem byl „kde kdo“ např. bývalý*

advokát a nakonec se zjistilo, že rozhodčí doložky dával bez účastníků řízení, podjatě, jenom z prospěchu. Vím, že korupce může být všude, ale že by v takovém rozsahu byla na soudech, to naprosto vylučuji. Na soudech lze napadat podjatost nějakého soudce, ale ve vztahu k soukromému rozhodci, moje zkušenost je katastrofální.“

Z této otázky vyplývá, že záleží skutečně na formě rozhodčí doložky. Respondent A si vybírá, respondent B má s rozhodčími doložkami evidentně velké zkušenosti a aplikuje je dost často a respondent C je ke všem rozhodčím doložkám skeptický. Pro klienta to znamená, že má velký význam, jakého advokáta si vybere, protože každý preferuje jiný typ případné soudní pře.

3) Používáte Vy osobně rozhodčí doložku, když sepisujete smlouvy? Pokud ano, jakou a proč?

Respondent A odpověděl: „*Nepoužívám.*“

Respondent B odpověděl: „*Zpravidla ano, ale nicméně ne vždy se to setkává u účastníku smlouvy s pochopením vzhledem k mediální kampani, která nedávno proběhla. Jedná se o rozhodčí doložku s pověřením jednoho rozhodce se zásadou jednoinstančnosti a ústního jednání. Používám rozhodce ad hoc. Jakou? ad hoc rozhodce IALSE Proč? Protože s tím mám dobré zkušenosti a vím, že to funguje bez problémů.“*

Respondent C odpověděl: „*Ne nepoužívám a klientům to ani nedovolím.*“

Jak je vidět, tak z rakovnického vzorku se spíše rozhodčí doložky nepoužívají. Záleží skutečně jen na zkušenostech, jaké mají jednotliví advokáti s rozhodčí doložkou.

4) Doporučujete svým klientům použití rozhodčí doložky ve smlouvách? Jaké?

Respondent A odpověděl: *„Zcela výjimečně a to podnikatelům u smluv, kde by prodlení při řešení sporů bylo závažnějším problémem než určitá nejistota, která kolem rozhodčího řízení stále panuje. Jaké? Jedině při Agrární komoře.“*

Respondent B odpověděl: *„Rozhodně. Jaké? ad hoc rozhodce IALSE.“*

Respondent C odpověděl: *„Ne nepoužívám a klientům to ani nedovolím.“*

Při této otázce dochází už ke zvažování rychlosti soudní pře a respondent A se přiznává, že v určitých případech rozhodčí doložku svým klientům doporučuje, i když sám jí nepoužívá. Respondenti B a C mají stejně vyhraněný názor jako v předešlé otázce.

V dalším okruhu jsme probírali výhody a nevýhody rozhodčích doložek. (5-7)

5) Myslíte si, že využívání rozhodčí doložky v praxi je rychlejší oproti soudnímu řízení?

Respondent A odpověděl: *„V případě komplikovanějších sporů je nepochybně rychlejší, v případě bagatelních sporů i s ohledem na institut elektronického platebního rozkazu to v drtivé většině případů nebude rychlejší i s ohledem, že není přípustné odvolání. U drobných částek nemá rozhodčí řízení smysl ať už kvůli poplatkové povinnosti nebo kvůli praktické nepoužitelnosti institutu elektronického platebního rozkazu, i když se dokáže vydat zpravidla do jednoho týdne nebo během jednoho dvou dnů.“*

Respondent B odpověděl: „Rozhodně.“

Respondent C odpověděl: „Není to rychlejší, naopak je to problematictější, protože v rozhodčím řízení stačí, aby se jeden rozhodce prohlásil za nemocného apod. a musí se pak začínat znova. Nehledě na to, že u soudního řízení se ze zákona případná podjatost musí uvést hned na samém počátku jednání, jinak se k tomu nepřihlíží. Na rozdíl v rozhodčím řízení si můžete vzpomenout s podjatostí po třech letech a tím celé rozhodčí řízení zkolabovalo. Je o tom uvedeno dost mediálních případů. Je to i nevýhoda rozhodčího řízení.“

Na tuto otázku reagují respondenti A a B kladně, kdežto respondent C je zásadně proti. Myslím, že je to tím, že respondent C má k rozhodčím doložkám nedůvěru. Když porovná všechny informace, co jsem získal, tak nemohu v tomto případě s respondentem C souhlasit, protože kdyby byl nějaký rozhodce nemocen, tak jednací řád daného rozhodčího soudu ustanoví jiného rozhodce právě pro případ, aby se řízení neprotahovalo a nedocházelo k obstrukcím.

6) Myslíte si, že využívání rozhodčí doložky v praxi je levnější oproti soudnímu řízení?

Respondent A odpověděl: „Předpokládám, že má smysl, pokud je hodnota sporu o hodnotě 100 tisíc a více. Při bagatelních sporech to rozhodně levnější nebude. A v případě drobných pohledávek do 10 - 20 tis. si myslím, že se to i výrazně prodraží.“

Respondent B odpověděl: „Záleží na tom, zda se jedná o bagatelní spory nebo od 100 tis. výše. Nejnižší poplatek je totiž 7 tisíc + DPH. Do určité hranice je tedy řešení sporu dražší respektive investice do toho sporu na začátku, ale na druhou stranu máte rozhodnutí za 3 měsíce a ne za 2 roky. Každý musí zvážit, zda je pro něj důležitější rychlost

a tedy i rychlost, kdy bude mít peníze zpátky nebo že zaplatí méně a bude mít peníze za tři – čtyři roky“.

Respondent C odpověděl: *„Rozlišme 2 věci – soudní poplatek, který je u soudu daný zákonem, může být vyšší, u rozhodčího řízení není takový. Ale ostatní náklady na odměnu advokátů atd. jsou stejné, nehledě na to, že soudu stačí poslat žalobu 2x a o víc se nemusíte starat. Na rozhodčí řízení musíte mít zpravidla stejný balík listinné dokumentace 5x do posledního listinného důkazu a hospodářská komora to pak jenom distribuuje. Tak je veškerá tíha i ta procesní na vás.“*

Všude se dočtete, že rozhodčí doložky jsou levnější oproti soudnímu líčení, ale jak je vidět, tak z rozhovorů s respondenty A, B i C vyplývá, že je rozhodčí řízení levnější až při vedení sporu od 100 tisíc a výše. Pokud se jedná o nižší (bagatelní) částku, je jednání před rozhodcem dražší.

7) Jaké jsou podle Vás výhody a nevýhody použití Rozhodčích doložek?

Respondent A odpověděl: *„Výhody – souvisí to v podstatě s povahou sporu nebo s klientem. Nepochybně to má smysl u velkých sporů, kde rozhodci u navrhovaných institucí budou zpravidla erudovanější než běžní soudci. Spory např.: s investory budou nepochybně efektivněji řešit, rozhodčí řízení bude bezpochyby rychlejší. V případě, že do rozhodčího řízení bude vstupovat kvalifikovaný subjekt, tak si dokáže uhlídat podobu rozhodčí doložky, aby měl skutečně možnost zvolit erudovaného rozhodce a měl záruku, že nebude rozhodovat někdo, kdo erudovaný není. Další výhodou nesporně budou mezinárodní smlouvy, které jsou hlavně vázány na dohody EU, takže výsledek rozhodčího řízení spočívá na uznatelných podmínkách ČR a měl by být poměrně jednoduše uznatelný i v cizích státech a to nejen v rámci EU ale i v zahraničí. A pokud by docházelo na výkon*

rozhodnutí v zahraničí, tak to může být často jednodušší než u rozhodnutí vnitrostátního soudu.

Nevýhody – nestrannost není problém rozhodčí doložky jako takové, ale té které konkrétní instituce. Bohužel řada těchto institucí byla založena účelově, byly i případy, kdy se prodával hotový rozhodčí soud včetně klientely. Advokáti, kteří zastupovali žalobce, se znali s rozhodci, což bylo zcela běžné a to nebylo korektní. Pochybnosti panovaly a nepochybně ještě přetrvávají do dnešní doby. Rozhodcem se stával kde kdo, což přetrvává do dnes, i když stát zavedl určitou regulaci a všichni rozhodci se ohánějí svojí nezávislostí a nestranností a je velmi obtížné se domoci náhrady škody v případě hlavních rozhodců. Literatura v tomto směru není příliš rozsáhlá a hlavně propracovaná. Bohužel i v případě Hospodářské a Agrární komory jsem se setkal s rozhodnutími, kdy soud rozhodl tak, že určité jednání či chování považuje za uznání svého dluhu. Což samozřejmě právo nic takového nezná. Také jsem se nesetkal s rozhodnutími o nákladech při řízení o zpět-vzetí u evidentního podvodu, kdy rozhodčí soud rozhodl značně formalisticky ve věci nákladů řízení s vědomím, že není žádný opravný prostředek. Je to určitá nekontrolovatelnost a často zdůrazňované výhody jsou formálností. Menší pocit odpovědnosti a ochota řady rozhodců rozhodovat méně formálně v duchu spravedlnosti bez toho, aby jejich právní úlohy měly nějaký odraz v platném právu.“

Respondent B odpověděl: *„Výhody – rychlost, neformálnost, jednoinstančnost a při vyšších částkách – levnější.“*

Nevýhody – počáteční investice při soudních sporech při žalování o menší částky a taková ta negativní kampaň, která byla v poslední době proti rozhodčím doložkám vedena a která samozřejmě vede k nedůvěře v rozhodčí doložky a rozhodčí řízení. Tím pádem je i

menší použitelnost v obecné rovině a v širším uplatnění, ale jinak si myslím, že převažují ty výhody.“

Respondent C odpověděl: *„Výhody nespatřuji žádné, a to jak z praktického, tak teoretického hlediska. Protože ten, kdo nějakou službu poskytuje má zpravidla předtisk, koncept své smlouvy, v němž musí být zakomponováno ustanovení o rozhodčí doložce. A nabídne tuto smlouvu protistraně na zbudování řešení něčeho a zpravidla zájemce o službu má zájem o službu a smlouva ho ani tak nezajímá a chybně na počátku nevnímá, že někde jsou společná ustanovení, to znamená, že je dopředu zakomponována rozhodčí doložka, protože předpokládá, že taková to situace nenastane, tak to považuje za nepodstatné. A když nastane, tak mnohdy zjistí, že je tam sjednán zcela konkrétní rozhodce, který to musí rozhodovat a ten rozhodce je předem nějak, alespoň na subjektivní rovině smluven s tím žalobcem, protože žalobce nebo dodavatel služby by nikdy nemohl zase dát ustanovení o rozhodčí doložce, že to bude rozhodovat pan A.K, bytem.... aniž by s ním předem dojednáno, že mu tam pak bude různá podání adresovat. To si přeci nemůže vymyslet. Dopředu to tedy avizuje subjektivní vztah rozhodce a jednoho z účastníků. Kdežto u soudu je toto vyloučeno.“*

Respondenti A a B popisují klasické výhody a nevýhody rozhodčích doložek stejně, jak je popisuje zákon č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení. Respondent C sděluje pouze negativní hodnocení.

8) Jaký je Váš názor na spotřebitelské rozhodčí doložky?

Respondent A odpověděl: *„Až dosud to v podmínkách ČR vypadalo tak, že jediným cílem spotřebitelských rozhodčích doložek bylo favorizovat podnikatele. Evropská Unie sice chce, aby byly v ČR zavedeny*

alternativní způsoby řešení sporů, což se momentálně nějak legislativně řeší, ale shoda nepanuje. Měl jsem možnost snahy zaznamenat, ale hlavně si nemyslím, že je to řešení, které by něco přinášelo spotřebitelům. Až dosud to vždycky probíhalo tak, že spotřebitel byl krácen na svých právech. Rozhodčí společnosti a ani podnikatelé se netajili tím, že cílem volby rozhodce je obejít soudní instituce. Samozřejmě, že i když se zavede jakékoliv opatření, tak rozhodčím společnostem, které spolupracují s těmito podnikateli, nic nebrání, aby se metody měnily a rozpracovávaly. A podnikatelé hledají a dokážou si najít tolerantní rozhodce jak při podepisování smluv nebo při podávání žalob. Spotřebitelé mají objektivně možnost volby. Oni podepisovat nemusí. Nemusí nakupovat u pochybných společností. Nemusí s těmito podnikateli přicházet vůbec do styku. Není to o právní úpravě, je to chyba klientů. Někteří podepíší cokoli, aniž by se zajímali, co je podstatou. Pokud novela zákona nezabrání, aby podnikatelé nechávali klienty třeba podepisovat směnky, vždy si na své peníze přijdou.“

Respondent B odpověděl: *„To je trochu ošemetná věc, protože tam je samozřejmě ta možnost napadnout tu rozhodčí doložku spotřebitelem. Je rozšířená oproti tomu, když to bude vztah občan-občan sobě rovný nebo spory mezi podnikateli, tak ti spotřebitelé mají ještě trošičku širší možnosti, jak napadnout rozhodčí doložku. Tam se trošičku ztrácí jednoduchost a výhody rozhodčího řízení, protože teoreticky se může stát, že rozhodčí řízení bude napadeno soudní žalobou a pak se k tomu rozhodčímu řízení připojí klasické řízení soudní a tím se to samozřejmě protáhne a ztrácí to ten efekt rychlosti. Neříkám, že to napadení být musí, ale spotřebitel ze zákona tu možnost má a je tady to nebezpečí, že k tomu může dojít. Tam to trochu postrádá efekt výhod. I problém u rozhodčích doložek, kdy se nepřihlíží k názorům spotřebitele, v podstatě mizí. Dříve, když bylo něco uzavřeno nevýhodně pro spotřebitele a to neuvěřitelným způsobem ze strany*

organizací – především poskytovatelů úvěrů. To samozřejmě nebylo správné a tam se zneužívalo hodně slabšího postavení spotřebitele. Také to byl důvod, proč Nejvyšší soud a Ústavní soud nakonec zasáhly a v podstatě začaly zpětně rozhodčí doložky, které fungovaly desítky let před tím, zneplatňovat právě proto, aby ochránily nevýhodně uzavřené smlouvy, v podstatě jednostranně nevýhodné v neprospěch spotřebitelů. A tím pádem „popadaly“ i rozhodčí doložky, které byly i finálně uzavřené korektně a mezi sobě rovnými subjekty, ale svezly se na vlně rozhodčích doložek pro spotřebitele. Teď už jsou nastavena pravidla trochu jinak, protože když tu rozhodčí doložku uzavírá spotřebitel, tak by měla být uzavřena na samostatném listě a už to nemůže být součástí všeobecných obchodních podmínek. Už to tedy spotřebitel nemůže přehlédnout nebo nevidět. Protože když podepisuje zvláštní papír, tak je vlastně upozorněn na možnou skutečnost. Na druhou stranu i tak jsou mu zachována práva napadat rozhodčí doložku ještě víc, než na straně nespotřebitele. Dnes jsou tedy spotřebitelé dostatečně chráněni, ale zase na druhou stranu nikdy se nelze předem zbavit toho, že člověk ve své lidské naivitě podepíše něco, co si nepřčetl. Ale pak těžko se může dovolávat, že nevěděl, co podepsal. Protože to už je pak jen jeho problém.“

Respondent C odpověděl: *„S těmi jsem se jako advokát nesetkal ve smyslu, že by mě někdo požádal o zastupování u rozhodčího řízení. Takže bych nedal nějaký sofistikovaný názor, ale rozhodně si myslím, že dokud se zde nerozvine institut „rozhodce“, který nebude mít nějakou praxi a nebudou „vychytány všechny mouchy“, že to bude problém, protože to myšlenku staví do jiného světla. I nyní se začínají zákonným způsobem etablovat finanční arbitři, arbitr pro telekomunikační služby, bankovní arbitr, to jsou naprosto nové instituty, které jsou v podstatě také rozhodci a jaké mají zkušenosti? Kde je prezentují? V soudní praxi si lze vzít sbírku soudních rozhodnutí, což je nějaká*

judikatura, je to vývoj práva a jeho rozhodování. Ale u těchto institucí nejsou žádné poznatky prezentovány.“

Spotřebitelské rozhodčí doložky je jakýsi zvláštní institut v rozhodčím řízení. Požívá totiž zvláštní ochrany, jež respondenti A a B znají. Respondent C se s nimi ve své praxi ještě nesešel.

Třetí okruh otázek patřil právní úpravě rozhodčích doložek v ČR a podmínek častějšího používání doložek. (9-10)

9) Myslíte si, že je právní úprava v ČR týkající se rozhodčích doložek pro užití v praxi dostačující?

Respondent A odpověděl: *„Nepochybně dostačující je a jediné na čem záleží, je soudnost člověka, aby zvážil, jestli v jeho případě je toto řešení vhodné a souvisí to obecně s tím, že by se nemělo rozhodovat emocionálně v nějakém okamžiku, ale uvážit, zda to, co nakupuje, potřebuje, a zda riziko, které hodlá podstoupit je adekvátní. S odpovědností musí každý začít u sebe.“*

Respondent B odpověděl: *„Dostačující je a dostačující byla i před novelami, tedy z mého pohledu, ale změnou judikatury došlo ke změně společenské poptávky, jak mají rozhodčí doložky vypadat, respektive jak mají chránit spotřebitele a pak bylo třeba to novelizovat.“*

Respondent C odpověděl: *„Právní úprava je nedostačující a opětovně poukazuje na ony mediálně prezentovanými problémy s rozhodci, kdy i potom bylo prezentováno na veřejnosti, že ten či onen rozhodce konal, tak jak konal, bylo to, že tak mohl konat, protože to bylo neupravené. Myslím tím to právní působíště jeho rozhodování. Doručování, vydání právní moci rozhodnutí a nebylo ani nijak závazně a*

jednoznačně kodifikován a upraven soudní přezkum rozhodčího řízení. To je zásadní problém. Dnes, když vydá rozhodce rozhodnutí, které opatří doložkou o nabytí právní moci, tak může osoba přijít i o nemovitost. Ale není výjimkou, když se někdo domohl nějakým způsobem soudního přezkumu rozhodnutí a ono se ukázalo, že rozhodce nekonal v souladu s právem tak pak, se musel domáhat nápravy jedině u soudu. Nemůže být ale přezkum rozhodčího řízení druhou instancí rozhodčího řízení. Tak stejně pak musel rozhodčí řízení zvrátit u soudního. Ta tento povinný přezkum nebo možnost přezkumu rozhodčího řízení tady není právní úprava. I v běžném právu a soudním řízení je řízení více instanční.“

Opět je zde patrné, že pro respondent A a B je právní úprava rozhodčích doložek dostačující a pro respondent C je nedostačující. Dle judikatury, kterou jsem k rozhodčím doložkám prošel, mohu souhlasit s respondenty A a B, že dostačující je. Institut rozhodčích doložek není záležitostí 1 nebo 2 let, máme je uzákoněny již v občanském zákoníku číslo 40/1964 Sb. Za ta léta došlo k masivnímu vývoji judikatury na toto téma a v dnešní době mohu říci, že judikatura je na dostatečné úrovni obsahující i právní normy evropského práva.

10) Co by se muselo změnit, abyste rozhodčí doložku používal častěji?

Respondent A odpověděl: *„Souvisí to s povahou obchodu a má to smysl až od určité hodnoty sporu a kde je zcela nezbytné, aby bylo rozhodnuto rychle. Jinak to může být pro toho klienta likvidační. Nemá cenu takto řešit běžné každodenní spory. Pokud ustoupím od Hospodářské a Agrární komory, tak lze žalobou i rozhodčí nález – je známo z minulosti – „zbouchat“. Také to souvisí s tím, do jaké míry má ten který rozhodčí soud propracovaný svůj procesní řád. Nelze pak najít pochybení na straně rozhodčího soudu, které by vzhledem k tomu, že případné rozhodnutí bude zvráceno v soudním řízení. Při sporu s vyšší částkou nelze jednoznačně doporučit rozhodčí doložku, a*

prioritní je, co bylo předmětem sporu, protože pak by to znamenalo nutnost vymezit, na které spory se bude aplikovat rozhodčí řízení. “

Respondent B odpověděl: *„Pokud jde o právní úpravu, tak si nemyslím, že by se mělo něco měnit. To jediné, co se musí změnit, aby se začaly rozhodčí doložky víc používat, tak to je ta „pověst“, kterou mají, protože v posledních letech byly moc zdiskreditované. Lidé se toho bojí a vlastně ani pořádně nevědí proč, protože v televizi slyšeli, že je to špatné. “*

Respondent C odpověděl: *„Musel by být zakotven postup celého rozhodčího řízení od subjektů, které mají právo rozhodovat, od udělování „licenci“ kdo je rozhodcem, když dnes to v podstatě může být každý. Legislativně je toto naprosto nepokryto a nezvládnuto. A to budí moji skepsi. “*

Aby se rozhodčí doložky více používali, je zapotřebí aby se zlepšilo jejich renomé, aby existovala právní jistota a aby to nemohl dělat kdokoliv, ale jen lidé s právním vzděláním. Když si vezmu, jakým martýriem musel projít každý soudce, než se z něj stal soudce a v případě rozhodce stačí být jen plnoletý a bezúhonný a rozsudky mají mít stejnou váhu, tak jsem skeptický k erudovanosti rozhodce i já.

9.3. ZÁVĚRY Z DOTAZOVÁNÍ

Výsledkem mého zkoumání, je zjištění, že advokáti v Rakovníku rozhodčí doložky občas použijí, ale pouze ty, se kterými mají dobré zkušenosti. Také z dotazování vyplynulo, že je velmi důležitá hodnota sporu, protože při bagatelních sporech se z ekonomických důvodů použití rozhodčích doložek prodraží. Na druhou stranu je rozhodčí řízení rychlejší, a pokud by došlo v důsledku času ke ztrátě majetku žalované strany, je určitě výhodnější použít rozhodčí doložku, i za cenu vyšších vstupních nákladů. Také jsem zjistil, že pokud už se má advokát pro nějakou rozhodčí doložku rozhodnout, tak spíše je to rozhodce „ad hoc“

než nějaký rozhodce vybraný ze seznamu rozhodců zapsaných v jednacích řádech stálých rozhodčích soudů. Všichni respondenti potvrdili, že v naší republice mají rozhodčí doložky špatné renomé.

10. MOJE ZKUŠENOST S ROZHODČÍ DOLOŽKOU

10.1. PŘEDMLUVA

Právě moje zkušenost s rozhodčí doložkou pro mě byla inspirací k sepsání této diplomové práce. Popíši, jak ve dvou stejných případech soudci rozhodovali zcela rozdílně. Proto souhlasím s tezí, že právo jako takové není ani bílé a ani černé, je šedivé a záleží na pohledu a výkladu každého soudce, na jakou stranu se přikloní. Beru to samozřejmě i jako problém, kdy v „právním“ státě, kdy očekáváte, že se všichni budou řídit stejným právem, najednou zjistíte, že nezáleží na právu jako takovém, ale na soudci, jak si dané právo vykládá. A aby toho nebylo málo, tak co soudce, to jiný výklad práva.

10.2. SMLOUVY O PŮJČCE

Já, Aleš Pokorný, jsem poskytoval společnosti BARC, spol. s r.o. jednotlivé půjčky, které byly zajištěny písemně ve formě smluv o půjčce obsahující právě rozhodčí doložku. Rozhodčí doložka byla vložena do smlouvy o půjčce pod bodem III. Závěrečná ustanovení v článku 8. Znění rozhodčí doložky bylo: „Účastníci se dohodli, že všechny spory, které vzniknou z této smlouvy nebo v souvislosti s ní, budou projednány a rozhodnuty v rozhodčím řízení před jediným rozhodcem zapsaným v seznamu rozhodců Rozhodčího soudu České republiky, k. s., IČ: 27606694, se sídlem v Praze, a jmenovaným v souladu s Jednacím řádem, Poplatkovým řádem a dalšími pravidly rozhodců zapsaných v seznamu rozhodců Rozhodčího soudu České republiky publikovanými na www.rozhodci.net, se kterými se strany před podpisem této smlouvy seznámily a vyslovily výslovný souhlas s tím, že podle těchto pravidel platných v době zahájení rozhodčího řízení bude v řízení postupováno ve smyslu ustanovení §19 odst.1 zákona č. 216/1994 Sb.“

Jako příklad uvádím půjčku ze dne 12. 7. 2007 na částku 40.000,- Kč dále pak půjčku ze dne 31. 7. 2007 na částku 30.000,- Kč a v poslední řadě půjčku ze dne 17. 12. 2007 na částku 100.000,- Kč. Protože ani jedna částka nebyla v termínu vrácena, nezbylo mi nic jiného, než danou společnost zažalovat. Protože ve smlouvách o půjčkách byly právě rozhodčí doložky, nežaloval jsem danou společnost před klasickým soudem, ale před rozhodčím soudem. Abych navíc ušetřil náklady (rozhodčí poplatek) rozhodl jsem se zažalovat nárok ze smlouvy o půjčce ze dne 12. 7. 2007 částku 40.000,- Kč a nárok ze smlouvy o půjčce ze dne 31. 7. 2007 na částku 30.000,- Kč dohromady. Nespornou výhodou je právě rychlost probíhajícího řízení před rozhodcem „ad hoc“ (jediný rozhodce) a to byl právě také důvod, proč i já sám osobně používám právě rozhodčí doložky.

10.3. ŘÍZENÍ PŘED ROZHODCEM

To, že jednání před rozhodcem je skutečně rychlé budu deklarovat na jednotlivých datech rozhodování rozhodce. Dne 2. 7. 2009 jsem podal obě žaloby, jak na 70.000,- Kč, tak na 100.000,- Kč. Tou první žalobou, vedenou pod spisovou značkou Rc 97/2009-06 se rozhodce zabýval ještě týž měsíc a to dne 29. 7. 2009, kdy vyzval žalovaného, aby se ve lhůtě 15 dní k podané žalobě vyjádřil. Tato výzva byla žalovanému řádně doručena již následující den dne 30. 7. 2009. Vyjádření žalovaného bylo doručeno rozhodci ve lhůtě a to dne 14. 8. 2009. Ještě týž den zaslal rozhodce mě jakožto žalobci, abych se vyjádřil k vyjádření žalovaného. Žalovaný napadal žalobu v tom smyslu, jako že já jsem příbuzný bývalého jednatele, rozhodce je podjatý, nebo že smlouva je neplatná. Já jsem se k tomuto vyjádření žalovaného také vyjádřil a rozhodce obdržel mé vyjádření dne 25. 8. 2009. Rozhodce prošel veškerou dokumentaci k předmětné věci, vyjádření žalobce i žalovaného a rozhodl dne 10. 9. 2009 v můj prospěch. Tou druhou žalobou vedenou pod spisovou značkou Rc 101/2009-06 se rozhodce začal zabývat sice o 2 dny později, tedy dne 31. 7. 2009, nicméně se stejným výsledkem rozhodl ve stejný den jako v předchozí žalobě a to dne 10. 9. 2009. V tomto případě bylo řízení před rozhodcem velmi rychlé – trvalo 2 a půl měsíce od podání a se stejným výsledkem. I když je řízení před rozhodcem jednoinstanční, nelze se proti rozhodnutí rozhodce odvolat, je možné podat k soudu žalobu

na neplatnost rozhodčí doložky, a tím zvrátit rozhodčí nález, což právě také žalovaný udělal.

10.4. ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM I STUPNĚ - RC 97/2009-06

Společnost BARC spol. s r.o. (dnes již v likvidaci) se rozhodla rozhodčí nálezy zneplatnit u obvodního soudu, který byl pro tuto věc věcně i místně příslušný. Podala tedy žaloby, jimiž se domáhala, zrušení rozhodčího nálezu vydaného rozhodcem JUDr. Luděkem Lissem, Ph.D. LL.M.

Zatímco v prvním případě, kdy se domáhala zrušení rozhodčího nálezu, vedeném pod č.j.: Rc 97/2009-06 se jí to nepovedlo, tak ve druhém případě se stejnou žalobou na zrušení rozhodčího nálezu vedeném pod č.j.: Rc 101/2009-06 uspěla.

Pokud porovnáám oba rozsudky, tak největší rozdíl spatřuji právě ve výkladu práva, kdy v prvním případě, tedy v rozsudku týkající se věci Rc 97/2009-06 soudkyně provedla dokazování a ztotožnila se s mým výkladem práva, kdežto ve druhém případě ve věci Rc 101/2009-06 se soudkyně ztotožnila s výkladem práva protistrany. Oba rozsudky podrobím zkoumání rozdílů a vyvodím závěry.

V rozsudku č.j.: 16 C 343/2009 týkající se zrušení rozhodčího nálezu vedeném pod č.j.: Rc 97/2009-06, které soudkyně zamítla je odůvodnění tohoto znění:

námítky žalující strany:

- a) smlouvy byly antidatované a jednatel společnosti BARC spol. s r.o. je podepsal v době, kdy už nebyl jednatelem společnosti BARC spol. s r. o.,
- b) smlouvy byly podepsány jednatelem panem Václavem Cibulkou, který je osobou blízkou k mé matce,
- c) smlouvy jsou neplatné, protože nebyla dána možnost věc projednat před rozhodcem,
- d) smlouvy jsou neplatné, protože byl můj právní zástupce Michal Špirk provázaný s rozhodcem Luděkem Lisse, tzn. že Luděk Lisse byl při rozhodování podjatý,

e) smlouvy jsou absolutně neplatné ve smyslu rozsudku Vrchního soudu v Praze č.j. 12 Cmo 496/2008 ze dne 28. 5. 2009 tj. pro obcházení zákona.

důkazy žalující strany:

- a) auditorská zpráva,
- b) zpráva o daňové kontrole,
- c) různé výslechy svědků,
- d) výsledky detektivní kanceláře TOP CONFIDENCE s. r. o., kterou si žalující strana na mě najala,
- e) moje námitky (námitky žalované strany) - já jsem se společností BARC spol. s r. o., uzavřel platné smlouvy o půjčce,
- f) uzavřeli jsme platné rozhodčí smlouvy,
- g) uzavřeli jsme platné uznání závazku, vše v době, kdy Václav Cibulka byl jednatelem společnosti BARC spol. s r. o. byl tedy k tomu oprávněn,
- h) odmítl jsem, že bych byl s Václavem Cibulkou osobou blízkou,
- i) odmítl jsem, že by smlouvy byly vyhotoveny účelově či dodatečně,
- j) nejsou mi známy vnitřní poměry společnosti BARC spol. s r. o.,
- k) odmítl jsem, že by žalující strana neměla dostatečný prostor k vyjádření se před rozhodcem k dané věci,
- l) odmítl jsem, že bych já nebo můj právní zástupce znal rozhodce pana JUDr. Lud'ka Lisseho Ph.D LL.M,
- m) důkazy žalované strany: - moc důkazů jsme neměli, těžko mít důkazy k něčemu co neexistuje či se to nestalo (důkaz o tom, že se neznáme s panem Lissem, důkaz že nejsme osoby blízké s panem Cibulkou,...).

Soud ve věci nařídil ústní jednání a účastníky řízení k němu předvolal.

Nicméně důkazy žalující strany také nebyly dostatečně přesvědčivé a jednoznačné, a protože právě žalující strana musela unést důkazní břemeno a jejich důkazy nebyly jednoznačné a přesvědčivé, jak píšu výše, soudkyně rozhodla v můj prospěch.

Doslova se vyjádřila: „Z listiny označené Smlouva o půjčce uzavřené mezi účastníky.....z článku 8 smlouvy vyplývá, že se účastníci dohodli na tom, že veškeré spory, které vzniknou z této smlouvy nebo v souvislosti s ní, budou rozhodnuty v rozhodčím řízení před jediným rozhodcem zapsaným v seznamu rozhodců....., když účastníci vyslovili souhlas s tím, aby v rozhodčím řízení bylo postupováno podle těchto pravidel platných v době zahájení rozhodčího řízení. Smlouvu za žalobkyni podepsal Václav Cibulka.“ Z tohoto je patrná vůle stran, tzn., že jak já, tak Václav Cibulka jako jednatel společnosti BARC spol. s r. o., jsme se rozhodli, že případné spory budeme řešit tímto způsobem. Soudkyně s tímto souhlasila a dala mi za pravdu, jak je psáno výše.

Dále soudkyně píše: „Z úplného internetového výpisu žalobkyně z obchodního rejstříku (oddíl C, vložka 53335) vedeného Městským soudem v Praze mimo jiné vyplývá, že Václav Cibulka byl jednatelem žalobkyně v období od 16. 7. 1997 do 20. 4. 2009“ – soudkyně zde bere jako důkaz výpis z OR o tom, že v inkriminované době byl jednatelem společnosti BARC spol. s r. o. skutečně Václav Cibulka.

K jednotlivým částkám soudkyně uvádí: „Z listiny označené Auditorská zpráva pro zvláštní účely žalobkyně zpracované dne 26. 8. 2010 auditorkou KA ČR Zdeňkou Valentovou mimo jiné vyplývá, že v účetnictví žalobkyně jsou zaúčtovány vklady do společnosti, které se shodují s částkami uvedenými ve smlouvách o půjčce....“ – soudkyně zde bere důkaz, že nejen ve smlouvách o půjčce, ale i v účetnictví společnosti BARC spol. s r. o. se půjčené peníze vyskytují. Jako směšný je důkaz žalující strany o výsledku vyšetřování detektivní kanceláře TOP CONFIDENCE s. r. o., kde soudkyně se vyjadřuje takto: „Ze závěru této zprávy mimo jiné vyplývá, že provázanost těchto osob nelze spolehlivě určit“. Soudkyně se vyjádřila i k dalším navrhovaným důkazům žalující strany. „Z listiny označené Zpráva o daňové kontrole Finančního úřadu v Rakovníku - závěry této kontroly nepřinesly pro projednávanou věc žádná významná skutková zjištění.“

Dále probírala, zda rozhodce JUDr. Luděk Lisse, Ph.D. LL.M je skutečně rozhodcem a má oprávnění k této činnosti: „ Z úplných internetových výpisů z obchodního rejstříku společností IAL, k. s. vyplývá, že v těchto společnostech působí nebo působil jako statutární orgán či společník JUDr. Luděk Lisse, Ph.D. LL.M.“

Soudkyni dále zajímalo, zda skutečně bylo společnosti BARC, spol. s r. o. umožněno hájit své zájmy před rozhodcem a důkazy byly takovéto: „Z obsahu spisu zdejšího soudu sp. zn. 33 Nc 6999/2009 vyplývá, že usnesením ze dne 29. 7. 2009 sp. zn. Rc 97/2009-03 byl vyzván žalovaný (BARC spol. s r.o.), aby se ve stanovené lhůtě vyjádřil k připojené žalobě a pro případ, že žalobou uplatněný nárok zcela neuzná, aby ve vyjádření vylíčil všechny skutečnosti, na kterých zakládá svoji právní obranu v řízení a dále, aby předložil rozhodci listinné důkazy, kterých se dovolává. Citované usnesení bylo společnosti BARC spol. s r.o. doručeno do vlastních rukou dne 30. 7. 2009.“ Následně se žalovaný vyjádřil k žalobě. „ Z výše citovaného rozhodčího nálezu ze dne 10. 9. 2009 pak mimo jiné vyplývá, že se rozhodce v odůvodnění svého rozhodnutí vypořádal se všemi žalovaným uplatněnými námitkami a to včetně námitky nedostatku pravomoci rozhodce.“

Soudkyně potom probrala veškeré zákonné náležitosti rozhodčí doložky: „Podle ust. § 2 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů se strany mohou dohodnout, že má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud.“

„Podle ust. § 3 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení rozhodčí smlouva musí být uzavřena písemně, jinak je neplatná.“

„Podle ust. § 31 písm. b) zákona o rozhodčím řízení soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí náleze, jestliže rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje.“... „Podle písmene e) zákona o rozhodčím řízení soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí náleze, jestliže straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodcem projednat.“

V závěru soudkyně celkově hodnotí a vynáší rozsudek: „ Provedené listinné důkazy soud hodnotil jednotlivě a všechny v jejich vzájemné souvislosti, přičemž po provedeném dokazování dospěl k závěru, že žaloba není důvodná. Žaloba směřuje proti rozhodčímu nálezu, který dne 10. 9. 2009 vydal pod sp. zn. Rc 97/2009 rozhodce JUDr. Luděk Lisse, Ph.D. LL.M. Žalobkyně rozhodčí náleze napadá pro neplatnost sjednaných rozhodčích

smluv a dále proto, že jí nebyla dána možnost věc před rozhodcem projednat a proto, že jmenovaný rozhodce byl ve věci podjatý.“

„Pokud se týká žalobkyní tvrzená neplatnost rozhodčích smluv, soud po provedeném dokazování dospěl k závěru, že tento důvod naplněn není. Žalobkyně v řízení tvrdila, že předmětné smlouvy o půjčce ze dne 12. 7. 2007 a dne 31. 7. 2007, do kterých byly rozhodčí smlouvy vloženy, byly za žalobkyni uzavřeny Václavem Cibulkou a to v době, kdy tento již nebyl statutárním orgánem, tj. že byly antidatovány. Z výpisu žalobkyně z obchodního rejstříku vyplynulo, že Václav Cibulka byl jednatelem žalobkyně v období od 16. 7. 1997 do 20. 4. 2009 tedy mimo jiné i v období, kdy byly smlouvy uzavřeny. I kdyby však předmětné smlouvy byly Václavem Cibulkou za žalobkyni podepsány mimo uvedené období (jak žalobkyně tvrdí) neměla by tato skutečnost dopad do platnosti uzavřených rozhodčích smluv a to s ohledem na ust. § 13 obchodního zákoníku ve vazbě a ust. § 32 odst. 1 a ust. § 33 odst. 1, 2 občanského zákoníku.“

Teď konečně přichází to ožehavé rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, se kterým se ne každý soudce ztotožňuje a v rozsudku se píše: „Žalobkyně konečně rozhodčí smlouvy považuje za absolutně neplatné rovněž s odkazem na rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 28 .5. 2009, č. j.: 12 Cmo 496/2008, neboť rozhodčí smlouvy neobsahují přímé určení rozhodce ani konkrétní způsob jeho stanovení, ale ohledně výběru rozhodce a pravidel řízení odkazují na Rozhodčí soud České republiky, k. s., který není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona. K této námitce žalobkyně soud uvádí, že si je vědom citovaného rozhodnutí Vrchního soudu v Praze č. j.: 12 Cmo 496/2008, dle kterého pokud rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc, anebo konkrétní způsob jeho určení, ale jen stanoví, že rozhodce bude určen jednou smluvní stranou ze seznamu rozhodců, vedeného právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem, zřízeným ve smyslu ust. § 13 z.č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení, ve znění pozdějších předpisů a že rozhodčí řízení bude probíhat podle pravidel, vydaných touto právnickou osobou, tak je rozhodčí smlouva neplatná pro obcházení zákona. V posuzovaném případě přitom není pochyb o tom, že společnost Rozhodčí soud České republiky, k. s. (nyní IAL, k. s.) není stálým rozhodčím soudem ve smyslu ust. § 13 zákona o rozhodčím řízení, avšak s ohledem na konstantní judikaturu ČR (např. rozsudek NS ČR sp.zn. 32 Cdo 2282/2008) je

přípustné, aby i jiné soukromé subjekty (právnícké osoby), než stálé rozhodčí soudy, vedly seznam rozhodců a vydávaly pro účastníky rozhodčí pravidla, jimiž se rozhodci řídí. Je přitom nepochybné, že žalobkyni musel být obsah rozhodčí smlouvy znám, když opak v řízení netvrdila. S ohledem na výše uvedené tedy soud shledal rozhodčí smlouvy vložené do smluv o půjčkách ze dne 12. 7. 2007 a dne 31. 7. 2007 za platné, když tyto obsahují veškeré náležitosti na jejich platnost kladené ust. § 2 a ust. § 3 zákona o rozhodčím řízení.“ Nakonec se soudkyně vyjadřuje k tomu, že podjatost rozhodce nebyla prokázána a to zejména ze zprávy detektivní kanceláře TOP Confidence s. r. o a nakonec se opět vyjadřuje k tomu, že námitka žalující strany o tom, že v řízení před rozhodcem neměli možnost se k řízení vyjádřit, je opět nedůvodná. Proto se soudce vyjadřuje takto: „S ohledem na všechny shora uvedené skutečnosti soud shledal žalobu za nedůvodnou a proto ji výrokem I. v plném rozsahu zamítl.“

Rozsudek byl vyhlášen 1. 11. 2010, což je 1 rok a 22 dní od vydání rozhodčího nálezu.

K tomuto mohu já jen říci, že tato soudkyně se z mého pohledu na danou věc podívala komplexně a to jak v rámci procesního práva – zda byly splněny všechny náležitosti a právní předpisy při rozhodčím řízení, tak i z pohledu hmotného práva, kdy bylo prokázáno, že finanční prostředky skutečně plynuly do společnosti BARC spol. s r. o. (viz. auditorská zpráva Zdeňky Valentové, jak je popsáno shora). Stejně tak musím ocenit nadhled soudkyně v rámci stanovených judikátů (viz. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 2009, č. j.: 12 Cmo 496/2008 – který byl vyneseno po uzavření našich rozhodčích doložek, a který stanovuje neplatnost našich rozhodčích doložek z důvodů obcházení zákona), když k tomuto nepřihlédla a soudila podle svého nejlepšího vědomí a svědomí. Sdílím její názor o právním státě, že není fér, když se strany na něčem společně domluví v rámci zákonů **v tu dobu platných** a najednou po roce je jejich rozhodnutí neplatné! Tento shora jmenovaný rozsudek Vrchního soudu v Praze měl, podle mého názoru, platit ex nunc (od nyní) nikoliv ex tunc (od dřívějška), jako tomu bylo v tomto případě. Toto rozhodnutí totiž ze dne na den zneplatnilo x tisíc rozhodčích doložek, kteří neměli konkrétně stanoveného rozhodce v rozhodčí doložce. Právě toho jsme se chtěli s panem Cibulkou vyvarovat. Je nám zcela jasné, že kdybychom měli v rozhodčí doložce jasně

určeného rozhodce, tak ho může jedna nebo druhá strana později napadat, kdo ho zná lépe. My jsme se rozhodli pro rozhodčí doložku, kde rozhodce bude ustaven dle jednacího řádu rozhodčího soudu. Ani já a ani pan Cibulka jsme nevěděli, kdo by to mohl být a to nám přišlo jako férové jednání. Bohužel pozdější judikatura postavila podle mě právní jistotu na hlavu, když bylo rozhodnuto, že pokud nebude v rozhodčí smlouvě jasně určen rozhodce, je neplatná pro obcházení zákona. Byla vlastně popřena naše vůle stran, která k soukromému právu neodmyslitelně patří. Naše vůle nikoho nezajímala, že my to tak chtěli, že my s tím takto souhlasili. Toto by se rozhodně v právním státě stát nemělo! V tomto případě to naštěstí pro mě dopadlo dobře, soudkyně sdílela také můj názor, když uplatnila konstantní judikaturu ČR (např. rozsudek NS ČR sp. zn. 32 Cdo 2282/2008). Stejně rozhodl i odvolací soud, jak popíši níže. Nicméně v dalším případě to bylo úplně opačně. Dva stejné případy a dva rozdílné výsledky.

10.4.1. Řízení před odvolacím soudem - Rc 97/2009-06

Žalobce (BARC spol. s r. o.) v odvolání namítal, že soud I. stupně věc nesprávně posoudil, došel-li k závěru, že rozhodčí smlouva účastníky uzavřená je platná, setrval na dalších tvrzeních učiněných v průběhu řízení a navrhl, aby napadený rozsudek byl změněn tak, že se žalobě vyhovuje nebo aby byl zrušen a věc byla vrácena soudu I. stupně k dalšímu řízení.

Žalovaný (já) vyvracel důvody odvolání žalobce, poukazoval na vývoj judikatury ohledně dané problematiky a navrhl, aby napadený rozsudek byl potvrzen.

Odůvodnění odvolacího soudu:

„Odvolací soud projednal věc (§ 212 o. s. ř.), přezkoumal rozsudek soudu I. stupně podle § 212a odst. 1 a 5 o. s. ř. a došel k závěru, že odvolání žalobce není důvodné. Soud I. stupně o věci rozhodl na podkladě správně zjištěného skutkového stavu a nepochybil ani při jeho právním posouzení, došel-li k závěru, že nejsou dány důvody pro zrušení rozhodčího nálezu, který je předmětem řízení. V odůvodnění napadeného rozhodnutí se

vypořádal se všemi tvrzeními žalobce týkajícími se údajné neplatnosti tohoto nálezu a odůvodnil i svůj závěr o tom, proč není řízení třeba dále doplňovat (§ 157 odst. 2 o. s. ř.). Odvolací soud proto pro stručnost může odkázat na odůvodnění napadené v rozsudku, se kterým se ztotožňuje a poukazuje přitom na závěry plynoucí z rozhodnutí NS ČR 23 Cdo 2672/2008, které potvrzují právní názor soudu I. stupně. V souladu se zákonem rozhodl soud I. stupně i o náhradě nákladů řízení a o povinnosti žalobce doplatit soudní poplatek. Odvolací soud proto napadený rozsudek soudu I. stupně jako věcně správný podle § 219 o. s. ř. potvrdil.“

Odvolací soud potvrdil rozsudek soudu I. stupně, dal mi za pravdu. Bohužel v dalším případě to bude opačně.

Odvolací soud vyhlásil rozsudek 29. 11. 2011, což je jeden rok a 28 dní po vyhlášení rozsudku I. stupně.

10.5. ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM I. STUPNĚ - RC 101/2009-06

V rozsudku č. j.: 31 C 227/2009 týkající se zrušení rozhodčího nálezu vedeném pod č. j.: Rc 101/2009-06, soudkyně rozhodla tak, že rozhodčí nález zrušila.

Odůvodnění je tohoto znění:

námítky žalující strany:

- n) smlouvy byly antidatované a jednatel společnosti BARC spol. s r. o. je podepsal v době, kdy už nebyl jednatelem společnosti BARC spol. s r. o.,
- o) smlouvy byly podepsány jednatelem panem Václavem Cibulkou, který je osobou blízkou k mé matce,
- p) smlouvy jsou neplatné, protože nebyla dána možnost věc projednat před rozhodcem,
- q) smlouvy jsou neplatné, protože byl můj právní zástupce Michal Špirk provázaný s rozhodcem Luděkem Lisse, tzn. že Luděk Lisse byl při rozhodování podjatý,
- r) smlouvy jsou absolutně neplatné ve smyslu rozsudku Vrchního soudu v Praze č. j. 12 Cmo 496/2008 ze dne 28. 5. 2009 tj. pro obcházení zákona.

důkazy žalující strany:

- a) auditorská zpráva,
- b) zpráva o daňové kontrole,
- c) různé výslechy svědků,
- d) výsledky detektivní kanceláře TOP CONFIDENCE s. r. o., kterou si žalující strana na nás najala,
- e) naše námitky (námitky žalované strany) - účastníci (já i společnost BARC spol. s r. o.), jsme uzavřeli platné smlouvy o půjčce,
- f) uzavřeli jsme platné rozhodčí smlouvy,
- g) uzavřeli jsme platné uznání závazku, vše v době, kdy Václav Cibulka byl jednatelem společnosti BARC spol. s r. o.,
- h) odmítl jsem, že bych byl s Václavem Cibulkou osobou blízkou,
- i) odmítl jsem, že by smlouvy byly vyhotoveny účelově či dodatečně,
- j) nejsou mi známy vnitřní poměry společnosti BARC spol. s r. o.,
- k) odmítl jsem, že by žalující strana neměla dostatečný prostor k vyjádření se před rozhodcem k dané věci,
- l) odmítl jsem, že bych já nebo můj právní zástupce znal rozhodce pana JUDr. Lud'ka Lisseho Ph.D LL.M.

důkazy žalované strany:

moc důkazů jsem neměl, těžko mít důkazy k něčemu co neexistuje či se to nestalo (důkaz o tom, že se neznáme s panem Lissem, důkaz že nejsme osoby blízké s panem Cibulkou,...)

V tomto případě soud postupoval velmi stroze. Nenařídil ani hlavní líčení. Rozhodl „od stolu“ a to takto: „Žalobce se domáhá neplatnosti rozhodčí doložky sjednané ve smlouvě o půjčce mezi ním a žalovaným podle § 31 litera b) a e) zákona 216/94 Sb. Při posouzení platnosti či neplatnosti rozhodčí doložky vychází soud ze závěrů Nejvyššího soudu ČR, který se vyjádřil k otázce soukromých rozhodčích soudů tak, že dne 13. 1. 2010 se rozhodl publikovat ve sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 12 Cmo 496/2008, podle něhož je „kopírování“ činností stálých

rozhodčích soudů soukromými společnostmi obcházení zákona a rozhodčí doložky směřující k soukromým rozhodčím společnostem jsou neplatné. V souzené věci mělo být rozhodčí řízení vedeno podle smluvních stran před rozhodcem zapsaným v seznamu soukromé společnosti tehdy ještě pod obchodním názvem Rozhodčí soud České republiky, k. s., a to rozhodcem zapsaným v seznamu této soukromé společnosti, jejímž předmětem podnikání podle výpisu z obchodního rejstříku je zprostředkování obchodů a služeb. Jestliže subjekt – jak vyplývá z rozhodnutí Vrchního soudu v Praze – vykonává činnosti, které spadají podle zákona o rozhodčím řízení, výlučně do působnosti stálých rozhodčích soudů, ač není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zvláštního zákona, jde o úmysl obcházet zákon a dochází tak k rozporu se zákonem. Možnost vést seznam rozhodců je umožněna pouze v řízení vedeném u stálého rozhodčího řízení, nikoliv u soukromé společnosti, jak tomu je i v tomto případě. Tato společnost není také oprávněna vydávat si své statuty a řády, které by upravovaly způsob vedení rozhodčího řízení a stanovovaly závazným způsobem pravidla o nákladech řízení a odměňování rozhodců, nehledě na to, že jejím předmětem podnikání je zprostředkování obchodu a služeb, které zcela jistě nelze považovat za rozhodčí řízení. Společnost Rozhodčí soud České republiky, k. s., nyní IAL k. s. přejímala v daném případě působnost stálého rozhodčího soudu a tím obcházela ust. § 13 zákona o rozhodčím řízení, který upravuje zřízení stálých rozhodčích soudů, za těchto okolností je zcela evidentní, že rozhodčí doložka musí být neplatná.“

„Protože rozhodčí smlouva je neplatná z objektivních důvodů, nebylo třeba podrobně zkoumat, zda žalované v rozhodčím řízení byla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat či nikoliv. Zcela postačuje jeden z důvodů, které uplatnila, upravený v § 31 litera b) zákona 216/1994 Sb.“

Rozhodnutí, kterým byl zrušen rozhodčí nález č. j.: Rc 101/2009-06 bylo vydáno dne 16. 11. 2010, což je 1 rok 2 měsíce a 6 dní od vydání zrušeného rozhodčího nálezu.

S tímto rozsudkem se nemohu ztotožnit už z jednoho prostého důvodu. Je aplikováno nesprávné ustanovení. Celé odůvodnění soudkyně spočívá v tom, zda rozhodce měl pravomoc či nikoliv, co bylo předmětem jeho podnikání, nebo zda byl součástí nějaké

soukromé společnosti. Když se podíváme do zákona, který soudkyně zmínila a který se týká této věci tedy zákon číslo 216/1994 Sb., zákon o rozhodčím řízení, tak tam zjistíme pod § 4 odst. 1, že rozhodcem může být občan České republiky, který je zletilý, bezúhonný a plně svéprávný, pokud zvláštní předpis nestanoví jinak. Zvláštním předpisem je zákon číslo 6/2002 Sb. o soudech, soudcích, který pouze stanoví, že soudce nesmí být rozhodcem. Z toho všeho plyne, že rozhodcem může být kdokoliv, tedy i JUDr. Luděk Lisse Ph.D. LL.M, pokud splňuje podmínky zákona, což splňuje. Nic o tom, že musí být součástí veřejných společností nebo co má být předmětem podnikání rozhodce, či že musí být zapsán u nějakého stálého rozhodčího soudu, žádný zákon nestanoví ani neukládá. Vzhledem k tomu, že rozhodcem mohu být klidně já nebo Vy, mi rozhodnutí soudkyně přijde zmatečné a nevztahuje se na tento případ.

Soudkyně podle mě aplikovala ustanovení zákona, které bylo vytvořeno s cílem ochránit slabší skupinu osob tzv. spotřebitele, kteří ochranu zajisté potřebují, a je to pro jejich dobro. Spotřebitelé totiž nemají možnost si vymínit změnu rozhodčí doložky, jsou vtlačeni do souhlasu s touto doložkou podpisem smlouvy. Nejčastěji se útočí na nejpálčivější místa, což jsou finance a právě pochybné společnosti poskytující úvěry mají ve svých smlouvách rozhodčí doložky, na které se vztahuje rozhodnutí Vrchního soudu v Praze vydaným pod č. j.: 12 Cmo 496/2008, které soudkyně mylně aplikovala na můj případ. Ani já a ani pan Cibulka jako jednatel společnosti BARC spol. s r. o. nejsme ve vztahu ke spotřebiteli. Oba jsme se na znění rozhodčí doložky domluvili, a kdyby se jedné nebo druhé straně na rozhodčí doložce něco nelíbilo, mohli jsme to změnit. Záleželo jen na nás. Rozhodovali jsme podle naší společné vůle a bez nátlaku. To jsme samozřejmě namítli u odvolacího soudu, viz níže.

10.5.1. Řízení před odvolacím soudem - Rc 101/2009-06

Při jednání před odvolacím soudem bylo rozhodnuto takto: „Proti rozsudku soudu I. stupně podal žalovaný včasné odvolání. Soudu I. stupně vytýká, že se nezabývá tvrzeními žalovaného a jeho obranou proti žalobě a omezil se pouze na stručné posouzení § 31 písm. b) ZRŘ se strohým odkazem na rozhodnutí Vrchního soudu. Žalovaný

nepovažuje toto rozhodnutí na daný případ za přílehlivé. Poukazuje naopak na usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 2282/2008, podle něhož „i jiné soukromé subjekty než stálé rozhodčí soudy zřízené ve smyslu § 13 ZRR mohou vést seznam rozhodců a vydávat pro účastníky rozhodčího řízení pravidla, kterými se rozhodci řídí. Pravidla těchto soukromoprávních subjektů pro určení rozhodců se považují za dohodu obsaženou v rozhodčí smlouvě“. Ústavní stížnost proti tomuto usnesení odmítl Ústavní soud v usnesení sp. zn. II. ÚS 2682/08 s odůvodněním, že „závěry soudu jsou zcela konformní s judikaturou Ústavního soudu týkající se autonomie vůle a svobody individuálního jednání“. Dále poukázal na rozhodnutí NS a ÚS sp. zn. 32 Cdo 2312/2007, sp. zn. 23 Cdo 5129/2007 a sp. zn. I. ÚS 546/2003. Žalovaný namítal, že sjednáním rozhodčí doložky účastníci vyjádřili svoji vůli řídit se pravidly pro jmenování rozhodce a pro projednání sporu. Úmyslem účastníků nebylo obcházet zákon, k takovému závěru nebylo podáno ani jediné tvrzení ani učiněno žádné konkrétní zjištění. Žádný z účastníků není ani spotřebitelem, který by vyžadoval vyšší míru ochrany zákonem nebo soudním rozhodnutím, nejedná se ani o formulářovou smlouvu bez možnosti stran podílet se na jejím obsahu. Smlouva byla sjednána s plnou mírou odpovědnosti a následků, která je zejména žalobkyni – podnikateli – vlastní. Nadto žalobce tento důvod neplatnosti uplatnil až v průběhu tohoto soudního řízení, tj. po více než jednom roce po skončení rozhodčího řízení. Žalovaný odkázal též na § 273 odst. 1 obch. zák., podle něhož lze část obsahu smlouvy (zde rozhodčí) určit také odkazem na všeobecné obchodní podmínky (zde jednacím řád a další pravidla rozhodčího řízení) vypracované odbornými nebo zájmovými organizacemi nebo odkazem na jiné obchodní podmínky, jež jsou uzavírajícím stranám známé. Navrhl, aby odvolací soud napadený rozsudek změnil tak, že žalobu zamítne a žalovanému přizná náhradu nákladů řízení.“

Dále jsem podáním ze dne 26. 5. 2011 sdělil odvolacímu soudu, že na žalobce společnost BARC spol. s r. o. byl dne 24. 2. 2011 prohlášen konkurz, čímž se dle § 263 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenčního zákona, toto řízení přerušuje.

Odvolací soud dospěl k názoru, že přerušovat řízení není nutné a že se bude pokračovat v jednání s původními účastníky řízení. Co se týče přezkoumání rozsudku, který jsem napadl a kde jsem argumentoval hlavně smluvní volností a vůlí stran tak, jak je

uvedeno shora, přesto se soud s mým názorem neztotožnil a dospěl k závěru, že odvolání není důvodné. Odůvodnění soudu se omezilo na strohé opakování rozhodnutí soudu I. stupně. Přesně zní: „Při posuzování platnosti rozhodčí smlouvy v dané věci vycházel soud I. stupně zcela správně ze závěrů usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 12 Cmo 496/2008, publikovaného v R 45/2010 Sb., soudních rozhodnutí a stanovisek. Vrchní soud zde vyslovil právní názor, že „pokud rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc, anebo konkrétní způsob určení, ale jen stanoví, že rozhodce bude určen jednou smluvní stranou ze seznamu rozhodců vedeného právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem ve smyslu § 13 zák. č. 216/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a že rozhodčí řízení bude probíhat podle pravidel vydaných touto právnickou osobou, pak je taková rozhodčí smlouva neplatná pro obcházení zákona“. Právě o takový skutkově obdobný případ šlo v souzené věci, jak správně soud I. stupně dovedl a podrobně vyložil v odůvodnění svého rozhodnutí.“ Já si samozřejmě trvám na svém, že aplikace tohoto právního předpisu je mylná, jenže s tím bohužel nic nenadělám. Proti rozhodnutí odvolacího soudu není dovolání přípustné. Soud se snažil nás přesvědčit, že náš výklad práva je milný a to takto: „Žalovaný v této souvislosti poukazyval na odlišná rozhodnutí Nejvyššího soudu, zejm. sp. zn. 32 Cdo 2282/2008, proti němuž podaná ústavní stížnost byla zamítnuta Ústavním soudem pod sp. zn. II. ÚS 2682/08....“

V mezidobí byl vydán ještě jeden právní předpis, který sjednotil judikaturu obecných soudů a ten je bohužel klíčový a zní takto: „ Nejvyšší soud ve svém rozsudku velkého senátu ze dne 11. 5. 2011 sp. zn. 31 Cdo 1945/2010 se zabýval rozdílnou judikaturou k uvedené právní otázce, rekapituloval dosavadní rozdílné rozhodování soudů a dospěl k závěru, že zde nejsou důvody pro odchýlení se od rozhodnutí Vrchního soudu v Praze publikovaného pod R 45/2010. Velký senát vydal své rozhodnutí s touto právní větou: „*Neobsahuje-li rozhodčí smlouva přímé určení rozhodce ad hoc, resp. konkrétní způsob jejího určení, a odkazuje-li na „rozhodčí řád“ vydaný právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, je taková rozhodčí smlouva neplatná podle § 39 obč. zák. pro rozpor se zákonem.*“ *Vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud je ze zákona soudním orgánem, jehož úkolem je sjednocování judikatury obecných soudů, je toto závazné. Rovněž rozhodnutí nižších soudů, která jsou publikována ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, mají stejný charakter a „závaznost“ ohledně*

sjednocování judikatury obecných soudů jako tam publikovaná vlastní rozhodnutí či stanoviska Nejvyššího soudu. “

„Soud I. stupně proto správně aplikoval právní názor vyjádřený v rozhodnutí Vrchního soudu v Praze publikovaném ve Sbírce s. r. s. pod R 45/2010 na tuto věc, neboť rozhodnutí VS v Praze nejen nebylo překonáno později ve Sbírce publikovanou judikaturou, nýbrž závěry v něm dosažené byly potvrzeny pozdějším rozhodnutím velkého senátu NS sp. zn. 31 Cdo 1945/2010. Odvolací soud již nepovažuje za účelné vyjadřovat se jednotlivě k rozhodnutím, která na podporu svých právních názorů zmiňuje žalovaný v odvolacím řízení, a v podrobnostech tak odkazuje na odůvodnění citovaného rozsudku Velkého senátu NS.“

Odvolací soud potvrdil rozsudek soudu I. stupně, nedal mi za pravdu.

Odvolací soud vyhlásil rozsudek dne 31. 5. 2011, což je vcelku rychle tj. po 6 měsících a 15 dnech od vyhlášení rozsudku I. stupně.

10.6. ZÁVĚR

Pokud porovnáám jednotlivé výsledky řízení, tak co se týče rozhodčího řízení, vše probíhalo, jak mělo, obě strany se mohly k dané věci vyjádřit a bylo rozhodnuto podle práva.

Problém nastal až v řízení před obecnými soudy, kde jeden soudce se chtěl dobrat podstaty věci, vycházel z vůle stran, kde samozřejmě záleželo na nás, zda vůbec nějakou smlouvu o půjčce uzavřeme nebo bude uzavřena ústní smlouva, stejně tak záleželo na nás, zda si do smlouvy o půjčce dáme rozhodčí doložku či nikoliv. Soudkyně se poprala i s kontroverzním rozhodnutím Vrchního soudu v Praze, který neaplikovala, protože stejně jako nám nepřišel na danou věc vhodný. Co se týče druhého soudu v té samé věci, tak tam se soudkyně vůbec nezajímala o podstatu sporu, ani jí nezajímala vůle stran, zajímal jí pouze judikát Vrchního soudu v Praze, který na danou věc aplikovala, a tím bylo její rozhodování skončeno. Podle mě soudkyně v tomto případě soudila povrchně bez prostudování podstaty věci.

A co se týká odvolacích soudů, tak ty nezklamaly. Potvrdily mojí domněnku, že jsou zbytečné a prodražuje to jen soudní spor, protože i když na stejný základ – rozhodčí nález, soudy I. stupně reagovaly každý jinak, tak odvolací soudy právní názor nesjednotily, ba naopak každý potvrdil rozhodnutí soudu I. instance. Jako závěr bych zhodnotil, že „ruka ruku myje“ a jeden soudce druhého nepotopí.

11. ZÁVĚR

Hlavním cílem této diplomové práce bylo poukázat na problematiku rozhodčích doložek v právní úpravě a praxi ČR. Kromě teoretické části, které jsem věnoval první polovinu práce, jsem se zaměřil na specifika spotřebitelských rozhodčích doložek.

Ke spotřebitelským rozhodčím doložkám mohu na základě informací jak teoretických, tak praktických ve formě dotazování říci, že v České republice jsou dostatečně nastavena pravidla používání spotřebitelských rozhodčích doložek a to jak po stránce teoretické, kde máme uzákoněno dostatek právních předpisů a novel k tomuto tématu, tak po stránce aplikační, kde dle výzkumu, který jsem provedl, se každý z advokátů alespoň jednou za svoji praxi setkal na jedné nebo druhé straně sporu se spotřebitelskou rozhodčí doložkou. Jediné co stále brání používání spotřebitelské rozhodčí doložky ve větší míře, je negativní postoj veřejnosti k tomuto institutu. Ukáže až čas, zda se vylepší image spotřebitelských rozhodčích doložek, nebo zda upadnou v zapomnění.

Další specifickou částí mé diplomové práce byl výzkum u advokátů v Rakovníku na téma používání rozhodčích doložek v praxi. A výsledkem mého zkoumání, bylo zjištění, že advokáti v Rakovníku rozhodčí doložky občas použijí, ale pouze ty, se kterými mají dobré zkušenosti. Stejně tak je velmi důležitá hodnota sporu, protože při bagatelních sporech se z ekonomických důvodů použití rozhodčích doložek prodraží. Na druhou stranu je rozhodčí řízení rychlejší, a pokud by došlo v důsledku času ke ztrátě majetku žalované strany, je určitě výhodnější použít rozhodčí doložku, i za cenu vyšších vstupních nákladů. Také jsem zjistil, že pokud už se má advokát pro nějakou rozhodčí doložku rozhodnout, tak spíše je to rozhodce „ad hoc“ než nějaký rozhodce vybraný ze seznamu rozhodců zapsaných v jednacích řádech stálých rozhodčích soudů. Všichni respondenti potvrdili, že v naší republice mají rozhodčí doložky špatné renomé.

Poslední část své diplomové práce jsem věnoval mým zkušenostem s rozhodčí doložkou. To byl také hlavní důvod, proč jsem si vybral toto téma. Měl jsem s rozhodčí doložkou totiž špatnou zkušenost a chtěl jsem se o ni tímto podělit. Podrobil jsem výsledky jednotlivých rozhodnutí analýze a to jak jednotlivě tak ve vzájemné souvislosti.

Výsledkem bylo zjištění, že právo není ani bílé a ani černé, je šedivé a záleží na jednotlivých soudcích, na jakou stranu se přikloní. Co se týče odvolacích soudů, tak ty místo, aby sjednotili používanou judikaturu a postavili se buď na jednu, nebo druhou stranu sporu, tak potvrdili rozdílné rozsudky soudů první instance bez hlubšího uvážení, čímž ponechali roztržitost právní úpravy týkající se rozhodčích doložek bez nápravy. Tímto utrpěla právní jistota, jakožto jeden ze základních kamenů právního státu, porážku.

12. SEZNAM ZKRATEK

- ZRŘ – zákon o rozhodčím řízení
- o.s.ř. – občanský soudní řád
- HK ČR – Hospodářská komora ČR
- AK ČR – Agrární komora ČR
- IAL SE – organizace rozhodčího soudu
- ř. z. – říšský zákon

13. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

KNIŽNÍ LITERATURA

- BĚLOHLÁVEK, A.J. – Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ISBN 978-80-7179-342-7
- BĚLOHLÁVEK, A.J. – Rozhodčí řízení v zemích Evropy, ISBN 978-80-7400-452-0
- BOBEK, M.: BŘÍZA, P.: KOMÁREK, J. – Vnitrostátní aplikace práva Evropské Unie, ISBN 978-80-7400-377-6
- HENDL, J.: - Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace, ISBN 80-7367-040-2
- SEDLÁČEK, M. - Designy kvalitativního výzkumu. Případová studie. In
- ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. a kol. - Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách, s. 96-112, ISBN 978-80-7367-313-0
- VESELÝ, A., NEKOLA, M. - Sběr a analýza dat. In Veselý A. a kol. - Analýza a tvorba veřejných politik. Přístupy, metody a praxe, s. 157-190, ISBN 978-80-86429-75-5
- KOCINA J., POLÁČEK B., a kol. – Aktuální otázky rozhodčího řízení, ISBN 978-80-7380-349-0
- LISSE L. – Přehled judikatury ve věcech rozhodčího řízení, ISBN 978-80-7357-645-5
- LISSE L. – Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem, ISBN 978-80-7201-874-1
- ROZEHNALOVÁ, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, Praha: ASPI, 2002, 219 s.
- ZÁKON č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonů rozhodčích nálezů
- BANDÚROVÁ, M.: Rozhodčí doložka a plná moc. Právní rozhledy, r. 2009, č. 8, s. 293.
- SLOVÁČEK, D.: Ochrana spotřebitele a rozhodčí doložky. Bulletin advokacie, r. 2009, č. 7-8, s. 46-48.
- ŠVESTKA, J. SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M. a kol.: Občanský zákoník I. Komentář, 1. vyd., C.H.Beck, Praha 2008, s.485-488.

PELIKÁN, T.: Jednostranná změna smluvních podmínek ve světle návrhu nové evropské směrnice o právech spotřebitelů. Bulletin advokacie, r. 2009, č. 7-8, s. 49-53

Další literatura a odborné články po konzultaci s vedoucí diplomové práce

Drápal L., Bureš J. a kol. – Občanský soudní řád, ISBN 978-80-7400-107-9

Hurdík J. – Základy soukromého práva, ISBN 978-80-210-2001-6

INTERNETOVÉ ZDROJE A ODKAZY

Hirt, T. 2013. Toušek, L.: Desk research. [online 01.02.2015]. Dostupné z <<http://www.antropologie.org/cs/vyzkumy-a-analyzy/metodologie/72-desk-research>>

Český překlad směrnice publikovaný na portálu www.eur-lex.europa.eu

Stejně i v překladu anglickém a německém

Rozhodnutí ESD z 26. října 2006 ve věci C 168/05, Elisa María Mostaza Claro proti

Centro Móvil Milenium SL

ROZHOVOR

Rozhodčí doložka v praxi a její využití na Rakovnicku

- 1) Setkal jste se někdy s rozhodčí doložkou? Pokud ano, kde?
- 2) Jaký je Váš názor na institut Rozhodčí doložky? Obecně
- 3) Používáte Vy osobně rozhodčí doložku, když sepisujete smlouvy? Pokud ano, jakou? Proč právě tuto?
- 4) Doporučujete svým klientům použití rozhodčí doložky ve smlouvách?
- 5) Myslíte si, že využívání rozhodčí doložky v praxi je rychlejší oproti soudnímu řízení?
- 6) Myslíte si, že využívání rozhodčí doložky v praxi je levnější oproti soudnímu řízení?
- 7) Jaké jsou podle Vás výhody a nevýhody použití Rozhodčích doložek?
- 8) Jaký je Váš názor na spotřebitelské rozhodčí doložky?
- 9) Myslíte si, že je právní úprava v ČR týkající se rozhodčích doložek pro užití v praxi dostačující?
- 10) Co by se muselo změnit, abyste rozhodčí doložku používal častěji?